

V čísle: ● Cesta Petra Feranca na svetové pódia ● Jubilujúci skladatelia J. Kowalski a I. Hrušovský ● Zámorské úspechy našich koncertných umelcov ● Januárové koncerty v SF ● Portugalský dirigent so SOSR-om ● Hudobný klasicizmus na Slovensku - publikácia D. Múdrej ● CD recenzie ● Informácie ● Servis HŽ

Hudobný život '97

ROČNÍK XXIX.

8 Sk

5. 3. 1997

4

Komu to vyhovuje?

Január, február, marec, často tiež apríl a máj boli v posledných rokoch plné osobitnej atmosféry v priestoroch Slovenskej hudobnej únie. Množstvo pripravovaných akcií skladateľov, interpretov, muzikológov, ako aj folkloristov, čakalo čoraz nervóznejšie na deň, kedy mala prísť správa o pridelení finančných prostriedkov z Ministerstva kultúry alebo z Pro Slovakia: áno, môžete to spustiť. Žiaľ, vyše sedem rokov po páde komunizmu ešte stále súkromný sektor, sponzorovanie a všelijaké nadácie nie sú natoľko silné, aby mohli podstatnejšie zasiahnuť do financovania hudobnej kultúry. Čakať v takejto situácii na lepšie časy, keď už všetko bude ako má byť, by bolo predovšetkým naivné, ale tiež nebezpečné. Nečinnosť by rozložila všetky ťažko vybudované prvky hudobnej kultúry v tomto storočí, ešte viac by skomplikovala aj tak neľahkú situáciu vážnej hudby v našej spoločnosti. Aby bolo jasné: nejde mi teraz o politické sily zápasiace o moc v štáte, o pravicu alebo ľavicu, o takú či onakú politickú stranu. Skutočnosť, že hudobné umenie ako jeden z pilierov kultúry sa vytráca zo zorného poľa spoločnosti, prináša dnes svoje trpké ovocie v podobe zvyšujúcej sa všeobecnej vulgárnosti. Ako inak jej môžeme čeliť než vytváraním priestoru pre hudbu, pre koncertnú činnosť, pre súčasnú hudbu a pre úvahy o nej? Nevidím inú možnosť, ako pokračovať v organizovaní tých podujatí, ktoré Slovenská hudobná únia pripravovala doteraz, hoci to prináša reakcie toho typu, aké spomínala pani Kováčová v druhom tohtoročnom čísle nášho časopisu. Každý má právo vysloviť svoj názor, akokoľvek tvrdý, druhá vec však je, ak by sme nechali doterajšie aktivity plávať, čo bude namiesto nich. Skutočnosť, že doteraz takmer každé podujatie - koncerty, festivaly, konferencie - sa napokon uskutočnilo, niektorí z nás považujú za zázrak, iní sa utešujú, že takto je to dnes všade a treba si len na tento hektický spôsob práce zvyknúť. To iba v časoch komunistickej totality sa konali žatvy slovenskej hudobnej tvorby bez problémov. Nie, bez problémov neboli, to si zas pamätám až príliš dobre.

Čo so súčasnou hudbou? Aj dnes sa skladateľ - možno trochu naivne - domnieva, že niekto by sa mal ujať jeho práve dokončenej partitúry, že má právo na to, aby jeho dielo odznelo. Ale on to právo má. Vyplýva jednoducho z demokratickej zásady verejne vysloviť svoj názor. V hudbe to, samozrejme, znamená určite o niečo zložitejšiu prípravu; to znamená fungujúci a funkčný systém: interpret, súbor či dokonca orchester schopný včútiť sa do novej partitúry; inštitúcia, ktorá koncert zorganizuje, prípadne usporiada festival, na ten totiž najskôr prídu zahraniční odborníci so záujmom o nové mená, no a, samozrejme, spoľahlivé financovanie.

Dnes je v priestoroch Slovenskej hudobnej únie iná atmosféra ako po minulé roky. Zamknuté dvere, v zostávajúcich dvoch miestnostiach obvykle nikoho niet. Nikto nedvíha telefóny, majetok sa inventarizuje s úmyslom odpredať ho. Na valnom zhromaždení v decembri sme sa dozvedeli o úmysle založiť Národné hudobné centrum, ktoré funguje už dva mesiace. Čas leť, a neistota charakteristická pre toto ročné obdobie sa pomaly, ale isto mení na letargiu.

Komu to vyhovuje?

VLADIMÍR BOKES

Koncom minulého roka znela slovenská hudba aj v hlavnom meste Brazílie. Na snímke dirigentka koncertu Lígia Amadio po dození Suchoňových Metamorfóz. O koncerte píšeme na str. 10. Snímka: Archív

Kategória svojbytnosti v súčasnej európskej kultúre

INGEBORG ŠIŠKOVÁ

Nateraz možno v hovorovom styku sledovať stúpajúcu frekvenciu používania pojmov kultúra, svojbytná kultúra, európska kultúra, kultúrna politika, kultúra v politike, multikultúra a pod. Zdá sa, že v modernej spoločnosti, výrazne poznamenananej informatikou, dochádza k diskrepancii medzi ideovým obsahom jej duchovného života a výsledkami špičkových technológií. Rozpätie myšlienkového línie v súvislosti s kultúrou siaha od výzvy za zachovanie jej svojbytnosti, zastúpenej identifikačným znakom, cez akési nevyhnutné volanie po multikultúre, až po nadväznosť na mimoeurópske kultúry.

Stanovenie tohto cieľa možno interpretovať jednak ako ekonomicky podmienený výsledok vzájomného porozumenia národov a jednak ako existenčnú nevyhnutnosť "prežitia" svojbýtnej kultúry v Európe.

Prienik pojmových kategórií do vedomia spoločnosti je podporovaný médiami, nositeľmi a reprezentantmi politickej zodpovednosti, a zdá sa, že pritom nie je dôležité, či médium jazyka vypovedá pravdivo alebo nepravdivo o skutočnom stave kultúry v spoločnosti.

Pojmy neustále divergujú a konvergujú medzi ich obsahom a zmyslom pri súčasne prebiehajúcom ústupe korelácie. Rovnako sa tiež pojmy pohybujú v problémovom priestore národného, politického, národohospodárskeho, ekologického a ideologického okruhu, čo značí manifestné vyjadrenie vývoja rôznych tendencií spoločenských vrstiev, skupín a tried.

Odvolávaním sa na zachovanie svojbytnosti kultúry sa všeobecne evokuje ľud, národ, resp. štát s priznanou funkciou organizačnej štruktúry a s poskytovanou možnosťou akčného priestoru pre pôsobenie každého kultúrneho produktu (tvorivosti).

Protirečivosť produktu kultúry, resp. duchovnej kultúry, spočíva v jej diferencovanej a zároveň normatívnej tendencii vo vzťahu k ideológiám, ktoré sa ustanovili a formovali v spoločenských systémoch s rozličnými štátnymi formami, ako napr. fašizmus, komunizmus, liberálne demokracie atď.

Napriek tomu sa v pluralistnom spoločenskom systéme konštituuje vývojová dynamika v súlade s kultúrou a tvorbou kultúry, pričom rozmanitosť formových prejavov sa pohybuje v medziach funkčnosti až afunkčnosti.

Kultúra, tzn. aj duchovná, sa rozvinula ako produkt ľudského ducha a nie podľa teritoriálnej príslušnosti produkujúceho a či recipujúceho. Smerodajné boli a sú jedine podmienky celkového prostredia a formujúci sa etos duchovného vedomia. To je príznačné pre európsky duchovný postoj, ale je to aj základ rozvoja európskej kultúrnej svojbytnosti - reprodukcie výsledkov kultúry vo forme produktov kultúry, jej apercepce až po konkrétny "zážitok z umenia" vo vedomí recipienta. Je to mnohovrstvový socio-kultúrny proces toku informácií od produkujúceho k recipientovi.

Duchovná tvorivosť od predstavy ideí až po ich realizáciu v duchovno-kultúrnom prostredí predstavuje špecifický semiotický systém sociálnych stykov a duchovného dorozumievania sa ľudí.

Práve špecifickosť realizácie a reprodukcie týchto duchovných hodnôt vytvárajú filiáciu špeciálnu pôdu duchovnej kultúry, a z existencie a pôsobenia kultúry - umenia v spoločnosti ľudí, svojský socio-kultúrny problém. Z toho možno vyvodit základnú tézu, podľa ktorej každý produkt kultúry, realizovaný v prostredí Európy, má svojbytné črty.

Antitézou je fakt, podľa ktorého je pre produkt kultúry otázka pôvodu jeho svojbytnosti, ako aj konkretizácia "národného kódu" faktom označujúcim produkt kultúry. Je irelevantný vzťah na ďalšie pôsobenie výsledku produktov kultúry v spoločnosti. Tvrdenie možno doložiť analýzou a porovnávaním dosiahnutého vývojového stavu z oblasti súčasného výtvarného umenia, napríklad v dielach L. Terena, S. Bubana, I. Csudaia a tiež v literatúre tvorbou A. Marenčina, J. Špitza atď.

Dôležité je akceptovanie, s akým skupiny, vrstvy alebo celé spoločenské triedy reagujú súvzťažne na produkty kultúry a produktu určujú funkčné zaradenie a význam, čo sa v zásade môže realizovať mimo konkrétneho národného rámca. Presiahnutie národného prostredia je

charakteristickou črtou kultúrnych produktov Európy. Národný rámec a charakter produktu sa prostredníctvom tejto spoločenskej praxe relativizuje - stáva sa charakterovou črtou kontinentu.

To bolo smerodajné rovnako pre taliansku renesančnú architektúru ako aj pre anglické výtvarné umenie konca 18. storočia a ostáva aktuálnym aj pre hudbu J. S. Bacha, B. Bartóka. Ponecháva si svoju platnosť v lyrike M. Guttenbrunnera a bolo rozhodujúcim pre reflexiu histórie a filozofie v románe "Hato" E. Bondyho.

Zorným uhlom pohľadu, na základe ktorého integrujeme kultúrny produkt do referenčného rámca, sa stáva pojem tolerancie, keďže poskytuje možnosť nielen sa voľne pohybovať v ideovej rovine, ale zároveň ohraničuje teoretické pole našej reflexie.

Netreba osobitne zdôrazniť, že konštituované pojmy "kultúrny priestor" a "štátne územie" stoja v protiklade vzťahom na spoločenskú prax.

Jednak je protirečenie obsiahnuté v geopoliticky stanovenej skutočnosti, kedy vo vzťahu k frekvencii duchovných hodnôt dochádza k ich výmene v protismere ku geografickému priestoru ich vzniku.

Jednak spočíva protirečenie v neustálom pohybe produktov kultúry v protismere ku kultúrnemu priestoru.

Je zásadou, že štátne hranice sú výsledkom politickej konfigurácie európskeho kontinentu, tak ako aj kultúrny priestor, rozdelený na nemecký, frankofónny, slovanský a anglosaský, nie je identický s reálnym stavom, ak zohľadníme migráciu kultúrnych produktov, resp. ich tvorcov. Dokazuje nám to skutočnosť kultúrneho obrazu Európy, ktorý bol a je určený pohybom jej obyvateľov.

Štyri generácie nizozemských skladateľov usmerňovali od 15. do 16. storočia viachlasnú hudbu - boli cudzincami v krajinách, kde ich prijali. Celá kultúrno-umelecká produkcia Talianov v 18. storočí je kultúrou emigrantov.

Objav vysoko vytiahnutého horizontu a zobrazenie životného prostredia, ale aj spôsobu života jednoduchého človeka v malbe Pietera Brueghela st. v druhej polovici 16. storočia, sa

(Dokončenie na str. 3)

Predstavujeme Národné hudobné centrum

Hovorí jeho ústredný riaditeľ Pavol Bagin

Slovenská hudobná kultúra predstavuje jeden zo základných pilierov nášho duchovného bohatstva. V snahe o zachovanie všetkých aktivít v oblasti hudobnej kultúry a v úsilí o zabezpečenie ďalšieho rozvoja hudobného umenia, dňom 1. januára t. r. zriadilo Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky **NÁRODNÉ HUDBNÉ CENTRUM**.

Táto inštitúcia, ktorá vznikla transformáciou umeleckej agentúry SLOVKONCERT, bude pôsobiť ako národné metodické centrum. Jeho perspektívne smerovanie a obsahová náplň činnosti je vymedzená Zriaďovacou listinou. Už základné organizačné zložky predestinujú poslanie inštitúcie:

- a) **Sekcia metodiky a výskumu hudobnej kultúry a dokumentačnej činnosti**
- b) **Sekcia vydavateľskej činnosti**
- c) **Sekcia umelecko-obchodnej činnosti** (umelecká agentúra Slovkoncert).

Tieto tri základné zložky inštitúcie vytvárajú predpoklady na to, aby Národné hudobné centrum usmerňovalo hudobné kabinety Regionálnych kultúrnych centier a ostatné štátne hudobné inštitúcie v zriaďovacej právomoci krajských a okresných úradov. Národné hudobné centrum bude zabezpečovať expertízy o stave hudobnej kultúry v celej žánrovej oblasti a v rámci špeciálnej výskumnej činnosti zame-

rať na jednotlivé oblasti slovenského hudobného života, pričom bude vypracovávať odporúčania na jej ďalší rozvoj. Národné hudobné centrum bude vykonávať vydavateľskú činnosť periodických a neperiodických publikácií a hudobní. Bude zhromažďovať archívne materiály a v spolupráci s ďalšími organizáciami pôsobiacimi v tejto sfére bude vytvárať informačnú databázu.

V sekcii umelecko-obchodnej činnosti plánuje organizovať vybrané hudobné festivaly, koncertné a muzikologické podujatia v spolupráci s medzinárodnými organizáciami podobného zamerania a propagovať slovenské hudobné umenie a jeho výsledky na území Slovenskej republiky a v zahraničí.

Na čele jednotlivých sekcií sú vymenovaní riaditelia, odborníci príslušných špecifik. Do funkcie riaditeľa Sekcie metodiky a výskumu hudobnej kultúry a dokumentačnej činnosti som vymenoval doc. PhDr. Ladislava Mokrého, CSc., do funkcie riaditeľa Sekcie vydavateľskej činnosti Mgr. Vladimíra Godára, CSc., a do funkcie riaditeľa Sekcie umelecko-obchodnej činnosti doc. Mariána Lapšanského. Som hlboko presvedčený, že všetci traja kolegovia, špičkoví odborníci vo svojich profesiách, budú riadiť zverenú úseky Národného hudobného centra na prospech slovenskej hudobnej kultúry.

Medzi dôležité úlohy Národného hudobného centra patrí starostlivosť o zakladanie a rozvoj hudobných kabinetov pri Regionálnych kultúrnych centrách, ktoré by sa postupne mali stať kľúčovou zložkou podpory profesionálneho hudobného umenia v jednotlivých regiónoch Slovenska, pri zohľadňovaní hudobných, spoločenských a kultúrnych špecifik regiónu. Ich cieľom bude vytvárať a zlepšovať podmienky na uplatnenie umeleckých aktivít a hudobno-kultúrnych podujatí s prezentáciou diel slovenskej hudobnej kultúry v celej žánrovej a druhej pestrosti.

Vydavateľská činnosť Národného hudobného centra sa v roku 1997 zameria na dve základné oblasti:

- a) oblasť pedagogickej literatúry absentujúcej na domácom trhu prakticky od roku 1991;
- b) edíciu základnej historickej literatúry, nadväzujúcu na predchádzajúce edície vydavateľstva OPUS, Fontes musicae in Slovacia a Stará hudba na Slovensku.

Národné hudobné centrum vynaloží maximum úsilia už v roku 1997 na prípravu a vydanie niektorých titulov z pera autorov akými sú J. Kresánek, M. Filip, O. Elschek, J. Lengová, A. Albrecht a z prekladovej literatúry dielo Nezodpovedaná otázka Leonarda Bernsteina.

Medzi závažné úlohy v Sekcii vydavateľskej činnosti patrí zabezpečenie vydávania dvoch jediných periodík v oblasti hudobnej kultúry na Slovensku, časopis **Hudobný život** a štvrtročné periodika **Slovenská hudba**.

Sekcia umelecko-obchodnej činnosti bude dozaista nadväzovať na všetky úspešné aktivity bývalého Slovkoncertu, s rozšírením pôsobnosti o zabezpečenie vybraných medzinárodných festivalov na Slovensku. Pôjde v prvom rade o **Bratislavské hudobné slávnosti**, ale aj o **VII. ročník medzinárodného festivalu MELOS-ÉTOS, VII. medzinárodný Stredoeurópsky festival koncertného umenia v Žiline** a **VI. medzinárodný festival SLOVENSKE HISTORICKÉ ORGANY**, ktorý sa má v tomto roku uskutočniť v podtatranskej oblasti a na Spiši. Pochopiteľne, Národné hudobné centrum si hľadá svojbytné partnerstvo aj s takými medzinárodnými hudobnými podujatiami akými sú **Bratislavská lýra** a **Bratislavské jazzové dni**. K práci na týchto dominantných hudobných podujatiach na Slovensku budú zaiste svojimi skúsenosťami prispievať odborníci v príslušných žánrových oblastiach, pričom, samozrejme, počítame so spoluprácou **Slovenskej hudobnej únie**, ktorá vo svojich spolkoch a členskej základni predstavuje "mozgový" trst v oblasti hudobnej kultúry. Nielen Slovenská hudobná únia, ale aj ďalšie inštitúcie, pôsobiace na Slovensku v oblasti hudobnej kultúry, budú mať plnú možnosť samostatne realizovať svoje doterajšie aktivity, ale navyše od nich očakávame účinnú a aktívnu spoluprácu. Pôjde tu totiž v prvom rade o prospešný rozvoj slovenskej hudobnej kultúry. O tom, že spolupráca jednotlivých inštitúcií je možná, sme sa mali možnosť presvedčiť pri vlnajšom **Roku slovenskej hudby**, ktorý napriek kuvičím hlasom sa stal dobrou štartovacou čiarou pre ďalší rozvoj našej hudobnej kultúry.

-r-

Rozhlas v januári

Kto sústavne počúva rozhlas, postrehol, že v januári boli hudobno-slovné relácie venované prevažne súčasnej hudbe či hudbe 20. storočia.

Melánia Puškášová (15. 1.) pripravila koncert pod názvom *Počúvame hudbu 20. storočia*. Odznali diela S. Prokofieva, Z. Kodálya, N. Rajčeva, E. Suchoňa a J. Podprockého. Škoda, že z tvorby Podprockého vybrala úpravu starej hudby, čo narušilo jednotnú dramaturgiu zaujímavého programu.

Tá istá redaktorka uviedla program *Skladatelia v Paríži* (26. 1.). Išlo o *Tribúnu UNESCO*, o ktorej veľmi zaujímavé hovoriť dvaja mladí slovenskí skladatelia: Robert Rudolf, žijúci v Paríži, ktorý sa podieľal aj na výbere skladieb, a v poslednom čase veľmi aktívny a úspešný Mirko Krajčí.

Tribúna UNESCO je akousi kombináciou súťaže a prehliadky. Prvý výber prebieha na domácej pôde krajiny, odkiaľ sa pošle niekoľko nahrávok diel v trvaní najviac 35 minút. Z tých sa v Paríži vyberie 10 skladieb. Nevyberá porota, ale zástupcovia rozhlasových staníc, prípadne producenti. Medzi nimi je aj náš Robert Rudolf. Výber sa deje bodovaním a kto získá najviac bodov, zaraďuje sa do poradia. No nielen prvých desať profituje, ale aj ďalšie skladby si rozhlasové stanice vyberú do vysielania. Tak aj skladba Mirka Krajčího *Symfonia da rekviem* bude znieť z niekoľkých európskych rozhlasových staníc, hoci nebola medzi prvými desiatimi. Na prvom mieste sa umiestnil švédsky skladateľ Peer Lindgren.

V rámci pravidelného koncertu *Skladatelia-diela-interpreti* som si (16. 1.) s veľkým pôžitkom vypočula oratórium A. Honeggera *Kráľ Dávid* v znamenitej interpretácii *Českej filharmónie* a *Českeho filharmonického zboru* pod taktovkou svetoznámeho dirigenta Sergeja Baudoa. Vďaka za tento zážitok patrí redaktorka Etele Čárskej.

Uvítala som novú zaujímavú reláciu *Igora Javorského Čo nového vo svete hudby*, ktorá sa bude vysielat raz mesačne. Autor a moderátor v jednej osobe predstavuje nové CD nahrávky. Jeho výber je zaujímavý. 15. januára poslucháčov oboznámil s nahrávkou starej gréckej, rímskej hudby a s gregoriánskym chorálom raného kresťanstva. Podobne zduchovnelé sú Hebrejské melódie Mauricea Ravela, ktorý úspešne prenikol i do tajov hudby staroveku. Vynikajúca je interpretácia Evy Garajovej a Daniela Buranovského.

Igor Javorský krásnymi slovami uviedol 15. symfóniu Dmitrija Šostakoviča v interpretácii *Moskovskej filharmónie* s dirigentom Kirilom Kondrašinom. O poslednej časti povedal, že je to meditácia o posledných veciach človeka a o nekonečne.

Ako úder zapôsobila na mňa posledná uvádzaná skladba amerického skladateľa (podľa slov Javorského výtržníka) St. Reicha. Vraj svojou minimal-music šokuje. Žiadny šok, ale nuda. Škoda, do takej skvelej dramaturgie relácie to nepatrilo.

Rada počúvam pravidelnú reláciu *ABC o hudbe*, v ktorej autor Marián Jurík a redaktor Hanuš Domanský oboznamujú poslucháčov s významnými osobnosťami hudby. V januári to boli dvaja svetoznámi klaviristi, ktorých sme už počuli aj v Bratislave - Alfred Brendel (16. 1.) a Chrisov Eschenbach (23. 1.).

Brendel, žiak Edwina Fischera, najradšej hrá Beethovna, ale aj Lisztu, Schuberta a Schumanna. Nehrá Bacha a Chopina.

Eschenbach, sirota z koncentračného tábora, vychovávaná adoptívnymi rodičmi, študoval v Hamburgu klavír, husle a dirigovanie. Už ako 25-ročný, s pomocou H. v. Karajana, stal sa svetovou hviezdou. Spomíname na jeho vynikajúcu interpretáciu 5. klavírneho koncertu L. van Beethovena so SF a dirigentom L. Slovákem na BHS.

Zaujala ma i relácia Pavla Ungera *Dotyky s operou* (4. 1.) ako aj *Diálogo s hudbou* autorky Zdenky Bernátovej a redaktorky Melánie Puškášovej o Franzovi Schubertovi (20. 1.).

ANNA KOVÁŘOVÁ

KONKURZY

Ústredný riaditeľ Národného hudobného centra a Rada Slovenskej hudobnej únie vypisujú konkurz na obsadenie miesta vedúceho redaktora časopisu **Slovenská hudba**.

Podmienky konkurzného konania:

1. vysokoškolské vzdelanie v hudobnej oblasti;
2. minimálne 10-ročná prax v hudobnej oblasti;
3. profesionálna znalosť slovenského spisovného jazyka;
4. aktívna znalosť najmenej dvoch cudzích jazykov;
5. aktívna znalosť počítačových redakčných a typografických technológií.

V prihláške na konkurzné konanie písomne predložte:

1. Životopis;
2. Návrh koncepcie časopisu **Slovenská hudba** pre rok 1997 a s výhľadom na budúce obdobie.

Prihlášky na konkurz posielajte do **31. marca 1997** na adresu:

Národné hudobné centrum
Michalská ul. č. 10
815 36 Bratislava.

Termín konkurzu bude uchádzačom oznámený písomne.

Riaditeľ **Štátnej filharmónie Košice** vyhlasuje výberové konanie na miesto **manager orchestra (intendant)**.

Požiadavky: aktívna znalosť anglického jazyka (ďalší jazyk, najlepšie nemecký, vitaný), vzťah k vážnej hudbe.

Náplň práce: zodpovednosť za aktivity symfonického orchestra v tuzemsku i v zahraničí, dohadovanie a príprava zmlúv, koordinácia prevádzky orchestra.

Ponúkame: právomoci námestníka riaditeľa, významné spoločenské postavenie, zodpovedajúce platové ohodnotenie.

Žiadosti so stručným životopisom zasielajte na adresu: Štátna filharmónia Košice, Moyzesova 66, 041 23 Košice.

Informácie: tel. č. 622 45 09

Čestné občianstvo Bratislavy Lucii Poppovej

Za obohatenie ľudského poznania vynikajúcimi tvorivými výkonomi a za reprezentáciu Bratislavy v zahraničí udelilo mestské zastupiteľstvo minulý týždeň speváčke Lucii Poppovej čestné občianstvo hlavného mesta SR in memoriam L. Poppová bola nevšedným talentom na svetových operných scénach. Poslednýkrát vystúpila na koncertnom pódii vo Viedni v septembri 1993. Od roku

1995 sa na jej počesť z iniciatívy komorného orchestra Capella Istropolitana konajú v Bratislave koncerty s názvom *Hommage à Lucia Popp*. V tomto roku sa uskutočnila 16. a 23. marca v koncertnej sieni Slovenskej filharmónie. Pri tejto príležitosti by mal ocenenie svojej dcéry in memoriam prevziať Ing. Rudolf Popp.

-r-

Premiéra v Košiciach

Slovenskú premiéru kantáty pre detský hlas, recitáciu, detský zbor a orchester *Posledný sen starého duba*, slovenského skladateľa Juraja Filasa, žijúceho v Prahe, uviedla 20. februára Štátna filharmónia Košice. Okrem tejto skladby, ktorá mala premiéru v Čechách r. 1984, zaznela pod taktovkou Stanislava Macuru ešte symfonická báseň *Vodník* od Antónína Dvořáka a *Koncert pre klavír a orchester č. 2* Johanna Brahmsa v interpretácii Danie-

ly Varínskej. Na uvedení Filasovej skladby sa podieľal Košický detský zbor. Jeho zborníky - umeleckí vedúci Oľga a Lubomír Varínski - spolu s ďalšími ocenenými, prevzali z rúk primátora Rudolfa Schustera výročnú Cenu mesta Košíc za mimoriadne zásluhy o rozvoj detského zborového spevu na východnom Slovensku a za vyše štvrtstoročné pôsobenie v oblasti hudobného umenia.

Spomienka na koncert B. Bartóka

Koncertom *Hommage à Bartók* pripomenuli si 21. februára vo veľkej sále Podunajského múzea v Komárne koncert svetoznámeho maďarského skladateľa Bélu Bartóka v r. 1924. Poslucháčom sa predstavili komárňanskí alebo z Komárna pochádzajúci interpreti.

V programe podujatia, nad ktorým prebral patronát viceprimátor Ladislav Stubendek, vystúpil komorný orchester Comorra pod vedením člena Moyzesovho kvarteta

Františka Töröka, zmiešaný spevácky zbor Concordia pod vedením Štefana Stubendeka, klaviristky Agatha Csehiová a Gabriela Gyökérová a huslistka Szilvia Szigetiová.

Z diel B. Bartóka zazneli slovenské, rumunské a maďarské ľudové piesne, Sikulské tance, Sonatina a ďalšie. Koncert, ktorý sa uskutočnil na rovnakom mieste, kde vystúpil aj B. Bartók pred 73. rokmi, doplnili diela Franza Lisztu a Zoltána Kodályu.

Dirigent na export

Peter Feranec (32) študoval na Konzervatóriu v Bratislave organ a dirigovanie. Po piatom ročníku využil možnosť štúdia na Konzervatóriu v Leníngrade u medzinárodne uznávaného dirigenta prof. M. Jansonsa. Po návrate študoval vo Viedni u prof. Östreichera, 3 sezóny pracoval v bratislavskej Opere SND, zvíťazil v dirigentskej súťaži Fórum mladých umelcov vo Viedni, dirigoval Komornú operu a Komorný orchester vo Viedni. Momentálne je šéfdirigent v Bolšom Teatre v Moskve - prvý cudzinec na tomto poste v 20. storočí. Je zarážajúce, že na Slovensku sa iba veľmi málo vie o jeho aktivitách a medzinárodných úspechoch. Využila som preto jeho dočasnú prítomnosť v Bratislave a požiadala ho o rozhovor.

Ako sa začala vaša spolupráca s Bolšim Teatrom?

Keď som sa stal víťazom dirigentskej súťaže Fórum mladých umelcov vo Viedni, dostal som možnosť pracovať s viedenským komorným orchestrom a vo viedenskej komornej opere. Dirigoval som Dona Giovanniho a Figarovu svadbu na letných festivaloch "Mozart v Schönbrune", kde som od-dirigoval 121 predstavení. V tom čase vo Viedni pôsobil a ešte pôsobí Fond rozvoja Bolšovo Teatra - Veľkého divadla v Moskve, ktorý pomáha hľadať finančné zdroje a umelcov, spevákov, etc. Oslovila ma jeho prezidentka - pani Jachimovicz, aby som našťudoval Figarovu svadbu v Bolšom Teatre. Premiéra bola vo februári 1995 a bol na ňu veľký ohlas, kritiky sa vyjadrovali v superlatívoch. Moja zmluva však skončila a ja som odišiel. Začiatkom mája mi zavolať novovymenovaný riaditeľ B. T. - tanečník a choreograf V. Vasiliev, či by som neprijal miesto šéfdirigenta. S tým som, samozrejme, nepočítal, veď B. T. bol vždy baštou Rusov - vitrínou ruského operného umenia. V máji som ale prišiel, od-dirigoval som dve predstavenia "Figarky", podpísal som zmluvu a šiel som s nimi na prvé turné do Japonska. Tak sa začala moja spolupráca.

Za akých okolností ste odchádzali z Bratislavy?

V Bratislave bola vtedy veľmi zvláštna situácia. V opere som mal zmluvu ako korepetitor, hoci som nikdy nekorepetoval, ale dirigoval. Dirigoval som opery Idomeneo, Carovná flauta, Figarova svatba, Netopier, balety Luskáčik a Máma opatrnosť. 28. decembra 1993 mi opera nepredĺžila zmluvu s odôvodnením, že som "nezapadol" do kolektívu. Dozvedel som sa to v podstate 28. decembra, bez žiadnej lehoty, pretože právne nikto nemal povinnosť upozorniť ma vopred. Vtedy som to považoval za veľký podraz už len z toho dôvodu, že som mal rodinu - narodila sa nám dcéra a ja som sa ocitol na chodníku. To bol darček od pána Hrubanta k Novému roku. Rok som bol vo vzduchoprázdne. Bolo to ťažké obdobie hľadania dirigentských možností, aby sme sa vôbec uživil. Ale na toto obdobie veľmi nerád spomínam.

Vráťme sa k vašej momentálnej situácii. Mohli by ste nám bližšie opísať, čo je náplňou vašej práce ako šéfdirigenta v Bolšom Teatre?

Môžem povedať, že je to mimoriadne zodpovedná funkcia hlavne pre mladého človeka zo zahraničia, ktorý dovtedy šéfdirigentom nikdy nebol. Šéfdirigent totiž neznamená len, že je prvý dirigent, má voľnosť v repertoári a má určité privilégia. Je to predovšetkým veľká zodpovednosť. Nachádzam sa neustále pod drobnohľadom či už zvnútra divadla, alebo zvonka. Mám možnosť rozhodovať o ľudských osudoch, no musím rozmyšľať predovšetkým sociálne. Dnes už môžem bilancovať - že za dva roky sme urobili to, čo nemá ani jedno ruské divadlo. Máme zmluvný systém, množstvo sponzorov, patríme priamo pod ruskú vládu, nie pod Ministerstvo kultúry, máme vlastný rozpočet.

Vydobyli sme si, že sólisti a dirigenti majú honoráre za predstavenia, zvýšili sa platy. Snažíme sa vybavovať byty sólistom a členom orchestra,

Snímka archív

nakoľko situácia s bytmi je v Rusku katastrofálna. No, aby som sa vrátil k otázke, v prvom rade je náplň práce viac organizačná, administratívna. Organizujem konkurzy a zúčastňujem sa ich, pripravujem sezónu. B. T. má program hotový celú sezónu v predstihu, čo je tiež veľký úspech, uvedomujúc si, že sa všetko neustále mení. Je tam inflácia, devalvácia, zákony sa menia takmer každý týždeň. Rozvrhnúť premiéry je tiež veľmi náročné, najmä z finančného hľadiska. Často je po čase z pôvodného rozpočtu rozpočet dvojnásobný, lebo ceny vzrástli a rubel klesol. Napriek tomu sa nám ešte nestalo, aby sme museli predstavenia rušiť, alebo meniť.

Čiže toto je ďalšia stránka vecí - organizovať repertoár, nové premiéry, robiť celkovú repertoárovú politiku divadla. Medzitým musím študovať ďalšie diela, pretože väčšina z nich je pre mňa nových. Keď som prišiel do B. T., mal som veľmi malý repertoár - asi 10 oper, dnes ich mám vyše 35. Je to funkcia, ktorá ma celého pohltí a pokiaľ som v Moskve, som od rána do večera v divadle.

Ako ste spokojný so svojou prácou po umeleckej stránke?

Prevádzka je obrovská. V divadle, okrem mňa, pracuje ešte osem dirigentov. Hráme každý

ženu B. T. sú skutočne lepšie ako v ostatných orchestroch a divadlách v Rusku, máme možnosť si vybrať kvalitatívne dobrých hráčov. Môžem spomenúť koncertného majstra, ktorý je laureátom Čajkovského súťaže, učí v Ríme a na Moskovskom konzervatóriu. Pri našťudovaní repertoáru som zaviedol trochu iný systém práce ako bol dovtedy. Na prvých dvoch skúškach prečítame celý materiál, povieme hráčom svoju základnú predstavu o frázach, témach a celkovom výraze. Hudobníci dostanú materiál domov a každý si musí za dva týždne našťudovať part sám. Koncertní majstri si potom zoberú jednotlivé skupiny a všetko spolu nacvičia. Keď sa po týždni alebo dvoch stretneme, môžem sa už zaoberať iba farbami a nuansami. Máme čas na profesionálnu a detailnú prácu. S orchestrom máme veľmi dobrý kontakt a je to cítiť. Vedľa, že majú pred sebou človeka, ktorý sa o nich zaujíma nielen z hľadiska profesionálneho.

Najviac ma však prekvapila nesmierne vysoká profesionálna česť hudobníkov. Ak sa napríklad niekto pomýli - čo sa stane naozaj každému, tak ho to skutočne mrzí a pride sa ospravedlniť. Na každom turné sa napríklad cvičí - dopoludnia, keď je voľno, celý hotel zneje. A ak máme turné ako teraz v USA - 23 koncertov v 23 mestách za mesiac, je to naozaj veľmi náročné. Sú to nesmierne oddaní muzikanti - telom i dušou - za čo ich zbožňujem. Viem, že keď raz odídeme z B. T., tento vzťah mi bude veľmi chýbať a asi ho už nenájdeme nikde.

Neutrpel váš rodinný život tým, že ste sa s manželkou a dcérou museli presťahovať do Moskvy?

Myslím si, že rodina tým netrpí. Dokázali sme sa prispôbiť, pretože je to skutočne ponuka, ktorá sa ťažko odmieta. Keby som ale videl, že moja rodina trpí, všetko by som zariadil inak. Pre mňa je rodina na prvom mieste. Náš osobný život je v poriadku - máme veľký byt na českom veľvyslanectve, čo nám umožnilo zobrať si "babysitter" z Bratislavy. Vidím, že moja štvorročná dcéra je spokojná a nič jej nechýba. Učí sa po nemecky, po rusky a má veľa kamarátok. Manželka (Božena Berková - pozn. red.) tiež aktívne pracuje - spieva v B. T., berie korepetície, hodiť spevu a koncertuje na slovenskom a českom veľvyslanectve. Som naozaj veľmi rád, že tieto veľvyslanectvá veľmi úzko spolupracujú a nevznikajú žiadne slovensko-české malicherné problémy. Máme kúsok domova, ktorý sme si zoberali do kvetináčov. Je to všetko fajn.

Aké sú vaše najbližšie plány?

Od 19. januára sme na turné v USA. Máme 23 koncertov a končíme 19. februára v Carnegie Hall v New Yorku. V marci preberám Pikovú dámu v Moskve a začínam pracovať na Aide, ktorá bude mať premiéru 27. mája.

V júli ideme s celou operou na turné do jedného mesta - Grazu. Uvedieme osem predstavení Borisa Godunova, šesť predstavení Pikovej dámy a štyri predstavenia Zlatého kohútika - od Rímskeho-Korsakova.

V auguste letíme iba s orchestrom do Atén na festival, kde uvedieme tri symfonické programy a 19. augusta nám začína sezóna. Trochu skôr, pretože Moskva má jubileum - 850 rokov od založenia mesta a koná sa obrovský medzinárodný festival, na ktorom sa zúčastníme aj my.

V septembri začínam pracovať nad novou premiérou Lásky k trom pomarančom a som veľmi, veľmi rád, že sa nám podarilo dostať do divadla veľkého režiséra Petra Ustinova, ktorý má túto operu režírovať.

V decembri letím do Londýna, kde mám debutový koncert s Londýnskou filharmóniou a s výborným sólistom V. Repinom. Z Londýna letím do Číny na mesačné turné s operou.

Máte v pláne predstaviť sa po dlhom čase aj domácejmu publiku?

Z Bratislavy som dostal pozvanie od Slovenskej filharmónie na jeden koncert, bohužiaľ, nemôžem túto ponuku akceptovať, pretože mám povinnosti v B. T. Dúfam ale, že sa ponuka zopakuje a nám sa podarí nájsť vhodný termín v sezóne 1997-98, aby som sa predstavil po dlhom čase aj slovenskému publiku.

Pripravila ZUZANA ĐURČEKOVÁ

Kategória svojbytnosti v súčasnej európskej kultúre

(Dokončenie zo str. 1.)

stali príkladom účinkujúcim z centra na výtvarné umenie vtedajšieho civilizovaného kontinentu.

Na produkt kultúry, ktorý bol vytvorený so spoluúčasťou národov európskeho kontinentu v mnohokrakých premenách a mnohovýstvých vplyvoch, možno pojem svojbytnosti kultúry aplikovať len ako všeobecne platný - práve ako "európsky".

Interpretácia svojbytnosti sa dá vysvetliť prostredníctvom umeleckého myslenia len ako relácia. Túto tézu podporuje fakt psychologického vývoja národov i a priori dané psychologické kvality ľudského subjektu vzhľadom na jeho antropologický vývoj.

Keby bola psychologická svojbytnosť typická pre proces tvorivého aktu, nebolo by možné

včleniť národné znaky vo funkcii elementov do nových, iných umeleckých kontextov - bola by paralyzovaná metóda štylizácie, nevznikli by inovatívne vrstvy v umeleckej tvorbe a vôbec by bola otáznika umelecká interpretácia umeleckých diel a pod.

Pre väčšinu civilizovaných štátov kontinentu sa ekonomická integrita stala realitou - je ponímaná ako "záruka" ich prežitia. S tým súvisí aj možnosť kultúrnej integrácie viazanej na predstavu splneného želania. Ak sledujeme načrtnutú vývojovú líniu kriticky, javí sa protirečivo, mnohorako, ba po jej konzekventnom sledovaní sa premieňa na nositeľa nebezpečenstva nivelizácie kultúry, kedy by Európa ukončila to, čo sa už niekoľko desaťročí realizuje vlnou "amerikanizácie".

Pre európsku produkciu kultúry by to zname-

nalo konečnú stratu jej dynamiky a jedinečnej expresívnosti - nasledovalo by vzdanie sa substancijného životného princípu.

Konfliktný a komplikovaný stav vyvoláva následnú nutnosť spočívajúcu v rešpektovaní svojbytnosti kultúr národov kontinentu a oslobodenia sa od iracionálnej predstavy, podľa ktorej svojbytná kultúra znamená uzavretosť a zaoštalosť. Téza o svojbytnosti ako synonymum pre vlastný, nedotknuteľný, stály, bezpodmienečne platný, originálny - vypovedá o možnej obeti ideologického lži, ktorej sa moderná spoločnosť musí vzdať.

Nová racionalita si síce vyžaduje záväznosť voči našej vlastnej kultúre, aby na druhej strane mohla ochraňovať kultúrnu mnohorakosť, mohla ju vyhodnocovať a tvorivo prehodnotiť ako inšpiračný zdroj.

V modernej spoločnosti sa pre kultúru črtajú nové inovačné trendy s tendenciou syntetizovať ľudské schopnosti, trendy kultúrnej tvorivej schopnosti a informačnej difúzie medzi vedou a umením, jeho žánrami a druhmi, trendy univerzalizácie étosu moderného človeka ako výrazu všeobecných ľudských práv v konflikte s ideológiami, so slepotou partikulárnej morálky a politiky.

Nemožno zaručiť, že spoločenské vedy budú schopné riešiť aktuálnu situáciu. Riešenia sa však spoločnosti ponúkajú zvládnutím komplexných úloh, na ktorých by sa mala zúčastniť celá európska spoločnosť. Na význam zaručenia a zachovávaní slobody národov a jednotlivcov, na nutnosť rovnováhy medzi štátom a trhom, na sociálnu spravodlivosť ako nutnosť základu emancipácie ľudí poukázal C. F. von Weizsäcker už roku 1978. To by pomohlo zabezpečiť hodnoty, akými sú: mier, moc, kultúra a ekológia - dnes aktuálne a jedine zaručujúce stabilitu pri uchovávaní svojbytnosti európskej kultúry.

Z januárovej Reduty

16. a 17. januára. Richard Wagner: Tannhäuser, predohra. František Babušek: Klavírny koncert. Felix Mendelssohn-Bartholdy: 5. symfónia. Slovenská filharmónia. Dirigent Andrew Mogrelia. Sólistka Dana Varínska.

Mám v živej pamäti, keď som impozantnú, na spôsob budhistických učencov a mníchov vyholenú hlavu Andrew Mogrelia vídaval sedávať v Redute na galérii počas koncertov Slovenskej filharmónie. Vtedy úspešne spolupracoval s našim rozhlasovým orchestrom. Napriek tomu si považoval za povinnosť prísť si vypočuť orchestru, s ktorým ho už vtedy zrejme viazala zmluva. Povedal by som, že takýto prístup dirigenta voči orchestru a aj voči inštitúcii, ktorú tento orchestru reprezentuje, je príkladný, dôsledný a profesionálny. Dôvodov tešiť sa na vystúpenie mladého anglického dirigenta bolo preto viac. Trochu ma však zarazila a moje očakávanie "schladila" dramaturgia koncertu. Okrem Wagnerovho Tannhäusera nebolo vlastne na ponukovom liste nič veľmi atraktívne a nič také, s čím by mohol Mogrelia fascinovať natoľko, ako fascinoval počas uplynulých rokov napríklad s Mahlerom, Sibeliom alebo Sukom pod „Pyramídou“. Napokon, samotný priebeh koncertu mi dal sčasti za pravdu. Wagnerova uboleno-exaltická vízia Tannhäusera a jeho príbehov bola jednoznačne zlatým klincom programu. Od prvých okamihov som na pódiu zacítil porozumenie, súhru a túžbu zabodovať naplno. Ladilo aj to, čo inokedy neladí optimálne, z orchestra sa ozývali zdravé tóny, dynamická škála bola zrazu obohatená aj o stredné registre a k vrcholom gradácií sprevádzal Andrew Mogrelia poslucháčov veľmi obozretne a cieľavedome. Wagner znel akosi ľudskejšie a prívětivo. Dirigent a hráči odbúrali prebytočný pátos a posunuli mystiku príbehu bližšie k mysleniu dnešného človeka (hoci nepochybujem o hĺbke Mogreliovho duchov-

ného zázemia). Celkom mi vyrazilo dych, keď v klimaxe predohry Mogrelia a naši hornisti dokázali preraziť objemnú zvukovú bariéru tutti orchestra a ozdobili tento vrchol prenikavým hornovým signálom nesúcim sa ponad všetko ostatné. Bravo! Len beda, prebeda, po Wagnerovej extáze nasledovala tortúra - aspoň pre mňa. Nevie, kedy a koho napadlo zaradiť Klavírny koncert Františka Babušku do dramaturgického plánu SF. To už naozaj nedisponuje slovenská literatúra ničím vznešenejším a aktuálnejším?! Prečo nám tí, ktorí poverili Danu Varínsku touto syzifovskou robotou (lebo to bola ozaj robota, nie práca a tobôž nie interpretácia), prečo nám teda nedopriali vychutnať majstrovstvo veľkej dámy slovenského interpretačného umenia v niečom krajšom? A už vôbec nechápem, ako sa na to všetko díval Andrew Mogrelia. Ruky mal síce vynikajúce, ale v zmlatku, ktorý popísal pán Babušek do partitúry, by sa vyznal vari iba archanjel. Takže hudobné výjavy prvomájového sprievodu v prvej, neskutočne dlhej časti, alebo vízie bagdadskeho bazáru vo finále lemovali útrpnú cestu poslucháča a všetkých zúčastnených hudobníkov vedúcu k vytúženej pauze.

Po Babuškovom koncerte už sotva čo mohlo pozdvihnúť moje posluchácke ambície z prachu. Reformačná, ale vôbec nie reformná symfónia Mendelssohna-Bartholdyho je na to príliš slabá a subtilná. Potrebovalo by to vari čosi razantnejšie. Navyše, na Mendelssohna-Bartholdyho asi neostalo veľa času, čo som pocítil v návratoch k typickým filharmonickým kolíziám v ladení a v cifrovaní náhrdelníkových sláčikových pasáží. Babušek bol príliš požadovačným partnerom v programe koncertu, nuž, biedermeier Reformačnej symfónie, kombinovaný s pátosom citovaných melódií, nestačil dohnať to, čo všetci stratili pri realizácii klavírneho koncertu. Nič to, treba sa tešiť na vystúpenie

Dirigent Andrew Mogrelia Snímka archív

Andrew Mogrelia v Slovenskom rozhlasu plánované zatiaľ na máj. Len aby to vyšlo (na programe je našťastie Mozart a R. Strauss...).

23. a 24. januára. Johannes Brahms: Husľový koncert. Karol Szymanowski: 3. symfónia. Slovenská filharmónia. Spevácky zbor mesta Bratislavy. Dirigent Bystrík Režucha. Zbormajster Ladislav Holásek. Sólisti Václav Hudeček, Ryszard Minkiewicz (tenor).

Človeku sa asi nikdy príliš neoplatí lamentovať nad vlastným údelom. Sledujúce počínanie Václava Hudečka v Brahmsom veľdiele ma takmer rozplakalo. Je neuveriteľné, ako niektorí interpreti tlačia nás, „verbalistov“ k múru. Príde veľké meno, slávny človek ovenčený množstvom vavrínov a na pódiu Reduty dokazuje, ako vôbec nerozumie (alebo skôr, nechce rozumieť) tomu, s kým duchovne komunikuje. Johannes Brahms dostal od Václava Hudečka naozaj dobré „školenie“, ako to mal všetko urobiť. Načo veľa hlbavosti, načo filozofovať a nestávať sa do popredia? Veď chudák Brahms už má všetko za sebou a teraz sme tu my, veľkí majstri konca 20. storočia! Pokiaľ som sa na otvá-

racom koncerte minulej koncertnej sezóny v Redute kochal šibalsťami Václava Hudečka, ktorými obdaril part Čajkovského koncertu, v Brahmsovi mohol ubrať plyn. Čajkovskij znesie viac írečitosti a voľno-myšlienkarstva ako asketický Brahms. Navyše, Brahms, opus 77! A keď už "sko-tačiť", ako by bolo možné v rodnom jazyku sólistu hodnotiť to, čo predvádzal, tak aspoň intonačne čisto. Ani to nám nebolo dopriate do dôsledku. Bystrík Režucha teda nemal ľahkú pozíciu. Po prvej zaskakoval za Ondreja Lenárda (a veľmi pohotovo!!), po druhej musel držať ochrannú ruku nad rozoviatosťou Hudečkovho prístupu k hre. Husľová symfónia odznela do konca, ale Václav Hudeček z nej chcel silou-mocou urobiť sólistickú exhibíciu. Tam, žiaľ, trafil vedľa.

Tretou ťažkosťou pohotového Bystríka Režuchu potencionálne mohla byť partitúra Szymanowského Piesne o noci. Mohla, ale zdalo sa mi, že nebola. Prehustená, atypická faktúra nevšednej skladby ožívala bez zreteľnejších lapsusov alebo nedorozumení. Ak sa aj čosi udialo, Bystrík Režucha a hráči za pultami reagovali brilantne. „Holáskovci“ sa do svojich partov tiež „opreli“ na úrovni, takže symfónia kulminovala k extatickému vrcholu, ktorý doslova fyzicky tlačil akustickou vlnou na hrude prítomných poslucháčov. V Szymanowskom takáto extáza nezaškodí - ak nie je predávkovaná a ak je občas nahradená znejúcim mezozoforte. V prípade koncepcie Bystríka Režuchu bolo všetko O. K. a filharmónia sa zasa raz predstavila v lepšom svetle. Išlo o vec, ruky pracovali precízne, zbytočne neafektovali, držali hráčov v pozornosti a v pohotovosti. Tak to asi má vyzerať v Slovenskej filharmónii.

A nielen to. V poslednom čase som zaregistroval aj inú pozitívnu zmenu, a to kvalitu textov vo filharmonických bulletinoch. Táto téma bola žeravým uhlíkom páliacim ruky mnohých ľudí počas minuloročného koncertného cyklu. Myslím, že mladý autor Pavol Tkáč je pre dramaturgiu SF citeľnou posilou. Len tak ďalej!

IGOR JAVORSKÝ

SOSR: Beethoven „made in Portugal“

Symfonický orchestru Slovenského rozhlasu nabehol tiež na svoj pravidelný mesačný cyklus koncertov. V januári doň dokonca vstúpil spôsobom nie yždy vídaným a slychaným. Pôvodcom ponovoročného prekvapenia bol hosťujúci portugalský dirigent Miguel Graca Moura. Pôvodne som v bulletinu ku koncertu a aj v priamom vstupe hlásateľky (išlo o živé vysielanie na Devíne) rozširoval tézu, že koncert SOSR-u má dve fázy: exotickéjšiu (portugalský skladateľ Joli Braga Santos a Manuel de Falla) a klasickú (Beethoven). Po koncerte som čiastočne zmenil názor a usúdil som, že celý koncert bol exotickéjší. Úvodné Staccato brillante sa mi páčilo a splnilo to, čo som očakával: temperamentný vstup do diania. Noci v

španielskych záhradách začínajú byť na našom trhu akési frekventované. Na BHS ich maľovali členovia madridského Národného orchestra so sólistom Guillermom Gonzalezom, tentoraz prebrali iniciatívu „rozhlasáci“ a klavirista Stanislav Zamborský. Manuel de Falla vpísal do svojej najrozsiahlejšej koncertantnej kompozície hojnosť vôní, farieb, poryvov duše, myšlienok. Tri nočné obrazy sú pomerne ťažkým perцепčným orieškom, pretože eliminujú podiel kontrastnosti na minimum. Povedal by som aj, že pozícia sólistu tiež nie je najvďačnejšia. Sledoval som plné nasadenie Stanislava Zamborského, laufy, efektne glissandá po bielych aj čiernych, husté súzvyky - len keby de Falla troška ubral na sýtosti orchest-

rálnych partov. Klavirista sa nadrie a vonkajškový efekt občas vyzerá tak, akoby bol členom orchestra. Tam, kde ide sólo dopredu, držal Stanislav Zamborský veci pod kontrolou.

A po prestávke to prišlo!

Miguel Graca Moura nasadil v Beethovenovej 7. symfónii neuveriteľný tempový a dynamický režim. Doslova som sa preľakol, keď drevári začali v prvej časti vyfukávať úvodnú „morzeovku“ allegrovej fázy. Prestal som dýchať, čo si však nemohli dovoliť spomínaní dychári, pretože Graca Moura hnal proces vpred radikálne a nekompromisne. Rýchlejšie sa už toto známe Vivace zahrať asi nedá. Klobúk dolu, ak všetko ostalo pohromade a robustný tanec neskončil so „zlomeninami“.

Divy divúce urobil Graca Moura aj s Allegrettom. Úmyselne pripomínam tempové označenie druhej časti, pretože tam zasa portugalský hosť požadoval od hráčov pomalé Andante (ak nie ešte nižší „rýchlostný stupeň“). A nielen to. Začaroval si aj vo frázovaní, keď jednotlivé verše tohto smutného spevu oddeľoval neprijemnými cezúrami - neprijemnými rozhodne pre hráčov. Nevie, neviem, či sa mu to so SOSR-om oplátilo, pretože takmer vždy mu ktosi spoza pultov „vletel“ do ticha. Nápad to však bol pozoruhodný. V tretej a štvrtej časti zaša nasadili presto e possibile (najmä v tretej časti som trpol). Konečný dojem bol zvláštnou zmesou prekvapenia, úľaku, ale aj pochopenia. Zistil som, že „Sedmička“ je nespútaný živel, že je samorast a znesie všakové komentáre. Páčilo sa mi aj to, ako statočne hrali hráči SOSR-u v týchto špecifických podmienkach.

IGOR JAVORSKÝ

Koncerty v Primaciálnom paláci

Pod týmto názvom pripravilo Mestské kultúrne stredisko v Bratislave cyklus komorného orchestra CAPPELLA ISTROPOLITANA (CI). Na druhom koncerte sezóny 1996/97 (prvý bol v novembri m. r.) vystúpil orchestru CI pod taktovkou Harald Nerata - dirigenta zo Salzburgu a so sólistami - študentmi Konzervatória v Bratislave: flautistkou Silviou Staškovou zo 6. ročníka a hoboistom Ivanom Dankom zo 4. ročníka. Je chvályhodné, že CI si vzala pod patronát nielen konzervatoristov, ale aj poslucháčov VŠMU. Najnadanejším ponúka pravidelne možnosť spoluúčinkovania na

svojich koncertoch...

26. januára teda zazneli v Primaciálnom paláci barokové a klasicistické diela: na úvod **Symfónia č. 2 B dur, Wq 182/2** od **C. Ph. E. Bacha** - vo vycibrenom zvuku a štýle, ďalej **Koncert G dur pre flautu a orchestru** od **J. J. Quantza**, v ktorom sme obdivovali, popri súhre orchestra a jeho zmysle pre citlivý sprievod, najmä zrelý výkon flautistky (z triedy prof. D. Zsapkovej). Silvia Stašková má dobre premyslené frázovanie a na základe toho i dýchanie, je spoľahlivou partnerkou ostatným hráčom, vie krásne modelovať tón a celkove je mimoriadne

muzikálna. Patrí k sviežim a perspektívnym sólistickým talentom nášho inštrumentálneho umenia. Vo **Vivaldiho Koncerte a mol pre hoby a orchestru F. VII č. 5** hral sólo hoboista Ivan Danko z triedy prof. K. Oberländera. I tu vybralo vedenie školy (po dohovore s CI) pozoruhodného hudobníka. I. Danko má krásny, mäkký, ohybný, ako zamat znejúci tón, ktorý - po zvládnutí všetkých detailov hry, ozdôb - bude vo svojom odbore nepochybne jednotkou. Na záver koncertu, pred preplnenou Zrkadlovou sálou Primaciálneho paláca, zaznela **Mozartova Symfónia č. 28 C dur, KV 200** (za

prispenia externých hráčov na dychové nástroje). Dirigent Harald Nerat vniesol do mladej Mozartovej symfónie sviežosť, jas a štýl, ktoré korešpondovali nielen s duchom diela, ale i s tempom dneška. Najmä záverečné Presto vzbudilo nadšený ohlas u obecnstva - a tak ho orchestru a dirigent zopakovali. Celkove sa hra CI vyznačovala na tomto koncerte nielen zohratosťou a tónovou kultúrou, ale aj obrovským vnútorným entuziazmom, ktoré v sebe toto teleso má od svojich začiatkov.

Stretnúť sa s Cappellou Istropolitana na koncerte (aj po dlhšom odstupe) je vždy oddychom pre dušu, osviežením mysle a nádejou, že sú ešte na svete muzikanti, ktorí nerezignovali na vybrúsenosť, ale niekedy i chlad profesionalizmu.

TERÉZIA URSÍNYOVÁ

MOYZESOVCI V MOYZESKE

Ďalším z radu komorných koncertov cyklu K v Moyzesovej sieni bol koncert domáceho Moyzesovho kvarteta, ktorý sa konal 4. februára. Tento ostriefaný súbor, ktorý spolupracuje už od roku 1975, uviedol Sláčikové kvarteto C dur, Hob. III:77 **Josepha Haydna** a o dvadsať rokov "mladšie" **Sláčikové kvarteto E dur D 353 Franza Schuberta**, ktorým vzdali hold 200. výročiu narodenia tohto autora. Na záver pobavili publikum **Hudobným žartom F dur KV 522 Wolfganga Amadea Mozarta**.

Ako už v Bratislave býva zvykom, nálady koncertov domácich telies sa podobajú ako

vajce vajcu - majú takmer vždy domácku a priateľskú atmosféru, kde publikum spontánne a radostne prijíma všetko, čo im daný súbor ponúka. Inak to nebolo ani v tomto prípade, čo vôbec nebolo na škodu veci, pretože poslucháči sa cítili po celý čas veľmi príjemne a na záver koncertu určite nemali pocit, že sú okradnutí o čas a peniaze.

Ak sa však odosobníme od všetkých priateľských nálad a racionálne sa sústredíme na výsostne hudobnú zložku koncertu, je potrebné priznať, že vyjsť na pódium so spomínaným repertoárom nie je vôbec veselá a ani ľahká. Poslucháči síce podobný program

oblubujú, ale málokto z nehudobníkov si uvedomuje, že priesťažnosť týchto kompozícií kladie nemalé nároky na interpretov. Práve kvôli spomínanej priesťažnosti sú totiž aj tie najmenšie chybičky počuteľné, a to dokonca laickým uchom. Moyzesovci sa však nezľakli a doslova sa pred publikom hudobne odhalili. V ich interpretačnom umení neprišlo k výraznejším kolíziám - nenastali vážnejšie technické problémy. V sólových úsekoch, kde sa jeden po druhom predstavovali ako sólistickí hráči, dokázali, že nemajú problém so zvládnutím svojich inštrumentov (čo by v sláčikovom kvartete, pochopiteľne, malo byť samozrejmosťou). Celkovo predviedli veľmi slušný výkon, aj keď v prvých dvoch skladbách (Haydn, Mozart) ich prejavu chýbal pokoj a istota, v ktorej by sa s hudobným materiálom už iba "hrali" bez obáv, či sa nestane

technická chyba. Naproti tomu veľmi odľahčujúco vyznel Hudobný žart W. A. Mozarta, na ktorý si medzi seba prizvali dvoch hráčov na lesné rohy - Miloša Števoa a Branislava Hóza. Na tomto "nešikovne" skomponovanom kuse sa všetci dokonale uvoľnili, zahrli ho "smrteľne vážne", dobre a dokonale pobavili všetkých prítomných. Tento hudobný skeč mal dokonca taký úspech, že časť z neho zopakovali ako prídavok.

Čo dodať na záver? Moyzesovci ako vždy nesklamali, aj keď tentoraz nezodvihli publikum zo stoličiek. Nevdojak sa mi natíska otázka, prečo u nás nefunguje viac profesionálnych sláčikových kvartet. Možno by to chcelo akúsi mladú "štku", ktorá by rozčeri-la stojaté vody a vytvorila prirodzenú, stimulujúcu konkurenciu.

ZUZANA ĎURČEKOVÁ

Quatuor Mosaïques

Snímka archív

OSLAVA HUDBY

28. januára sa v Moyzesovej sieni konal koncert sláčikového kvarteta QUATUOR MOSAÏQUES, ktorý organizoval Francúzsky inštitút a Kultúrne oddelenie Rakúskeho veľvyslanectva na Slovensku.

O verbálny úvod koncertu sa postarala veľvyslankyňa Rakúskej republiky Dr. Gabriele Matzner-Holzer, ktorá v krátkom príhovore vyzdvihla integračnú silu hudby ako jazyka, ktorý nie je potrebné tlmočiť. Taktiež pripomenula, že koncert je venovaný tvorbe neprávom zaznávaného Louisa Emmanuela Jadina a 200. výročiu narodenia Franza Schuberta.

QUATUOR MOSAÏQUES, ktorého história už presahuje jedno desaťročie, je súbor zaoberajúci sa hrou na autentické inštrumenty. Na konte má 14 CD nahrávok a množstvo medzinárodných ocenení. Jeho členmi sú prominentní hráči, patriaci k absolútnej špičke vo svojom odbore: **Erich Höbart - 1. husle, Andrea Bischof - 2. husle, Anita Mittlere - viola a Christophe Coin - violončelo**.

Úvod koncertu patrilo francúzskemu skladateľovi **Louisovi Emmanuelovi Jadinovi** (1768-1853), neznámej postave z dejín hudby a jeho **Kvartetu č. 2 f mol**. Skladateľ sa v tejto kompozícii jednoznačne zameriaval na part prvých huslí, ktoré povýšil na sólový nástroj na úkor ostatných - čisto sprievodných hlasov, čím kompozične viac pripomínal husľový koncert, než sláčikové kvarteto. Prínosom tejto skladby bolo predovšetkým poznanie autora, s ktorým sa poslucháč nemal doposiaľ možnosť zoznámiť. V druhej časti koncertu zaznel skvost jubiliujúceho **Franza Schuberta - Kvarteto d mol**,

"Smrť a dievča".

Napriek tomu, že kvalita oboch kompozícií bola značne rozdielna, po interpretačnej stránke nebolo pochybností, že ide o mimoriadnu udalosť. Charakteristickou črtou tohto súboru bola neobyčajná súhra hráčov, ktorí veľmi citlivo a inteligentne dešifrovali vnútornú logiku kompozícií a nevtrhali ju predviedli poslucháčovi. Kapitoulou samou o sebe bola nevšedná kultúra tónu, ktorou tento súbor disponoval. Či už to bol zvuk sólových nástrojov alebo celého sláčikového kvarteta, vždy to bol vysoko estetický zážitok. Podobne by som mohla hovoriť o muzikalite, ktorá prehnou expresivitou nikdy nepresiahla hranice vkusu a nevymykala sa z rúk prílišným uvoľnením emócií - čo býva dosť častým javom na koncertných pódioch.

QUATUOR MOSAÏQUES sa dostalo za hranicu, kde sa už nediskutuje o technickej stránke výkonu - intonácia, vyhratie rýchlych pasáží atď. Poslucháča necháva zabudnúť, že existuje aj tento druh nedostatkov a ponúka čistý zážitok z hudby.

Excelentné vystúpenie súboru QUATUOR MOSAÏQUES bolo vzácnym zážitkom, aký sa v Bratislave vyskytuje len veľmi sporadicky. V záplave priemerných a provinčných vystúpení to bola ukážka nefalšovaného umenia, ktorá vytrhla nejedného ospalého diváka z abonentnej letargie.

Je veľká škoda, že taká malá sála, akou je Moyzesova sieň, nebola ani na tento hudobný sviatok vypredaná. Dúfajme, že pravou príčinou tohto nemilého javu bola slabá propagácia a nie hlboký nezáujem a ignorancia verejnosti.

ZUZANA ĎURČEKOVÁ

Rok slovenskej hudby v Prešove

"Rok slovenskej hudby" zaznamenal v Prešove vrchol v závere roka v rámci XXXI. Prešovskej hudobnej jesene dvoma koncertami, pripomínajúcimi jubileá. V prvom (20. 11.) v koncertnej sále Čierneho orla domáci súbor starej hudby **Musica historica, Marta Polohová - spev, Klára Ganzerová - spinet, Karol Medňanský - viola da gamba**, zostavil svoju dramaturgiu z tvorby i vedeckej práce jubilantov - muzikológa, pedagóga, publicistu a najnovšie i vydavateľa, šesťdesiatnika doc. PhDr. Františka Matúša, CSc., a skladateľa Juraja Hatríka, rodáka z neďalekých Orkucian.

František Matúš sa popri svojej, dnes už 38-ročnej vysokoškolskej pedagogickej práci na Pedagogickej fakulte v Prešove - od 1. 1. 1997 na Fakulte humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity - intenzívne venuje vedecko-výskumnej práci v oblasti hudobnej histórie východných regiónov Spiša a Šariša. Z jeho bohatých výsledkov výskumného snaženia zazneli **Menuety** v úprave pre violu da gamba a Basso continuo (úprava Karol Medňanský) anonymných tvorcov, uchovaných v spišských archívoch.

Medzi najvýznamnejšie umelecké počiny celého jesenného koncertného cyklu v Prešove patrilo premiérové uvedenie diela **Juraja Hatríka: Svetlo - Sonata - cantata a tre per alto, viola da gamba e cembalo: I. Svetlo, II. Tieň, III. Plameň** na text čínskej poetky Šu Tching, "Keď pôjdeš okolo môjho okna" v preklade Ingrid Mózerovej. Táto zaujímavá kompozícia má mnohé znaky skladateľského rukopisu autora, s príznačnou vyrovnanosťou pomeru citu a rácia a vznikla na podnet členov súboru. Žena, jej rôzne psychologické a filozofické premeny sú ťažiskovým inšpiračným zdrojom Juraja Hatríka. Príznačné sú však aj určité vnútorné, či vonkajšie spätosti s poetikou barokového obdobia, prejavujúce sa nielen použitím jeho typického zvukového vokálnoinštrumentálneho zoskupenia, ale aj niektorých dobových skladateľských postupov. V zodpovednom naštudovaní členmi súboru zaznamenala Hatríkova najnovšia komorná skladba vrelé prijatie u publika. V prvej časti koncertu odzneli aj diela starých majstrov G. Cacciniho, D. Ortiza, A. Stradelli, J. E. Ch. Hesseho, G. F. Händla a D. Sinapia Horčíčku.

Záverečný koncert Prešovskej hudobnej jese-

ne (4. 12.) pod názvom "Mladí prešovskí umelci k Roku slovenskej hudby" bol venovaný hlavne spomienke na hudobného skladateľa, pedagóga, zbornajstra, organistu a organizátora zborového hnutia **Antona Cígera (1911-1976)**, ktorého 85. výročie narodenia a 20. výročie úmrtia sme si pripomenuli v r. 1996. Celú šírku pedagogického a umeleckého pôsobenia Antona Cígera zhŕnul a zhodnotil vo svojom úvodnom vystúpení doc. PhDr. František Matúš, CSc., ktorý je aj autorom monografie o Antonovi Cígerovi **Hudba v srdci Tatier** (v tlači). Na koncerte sa zúčastnila aj neter Antona Cígera Mária Maculová z Brezna, ktorá sa s prítomným publikom podelila o spomienky na svojho strýka.

V programe vystúpil predovšetkým najmladší umelecký dorast, žiaci prešovských ZUŠ - ZUŠ M. Moyzesa a ZUŠ Prostějovská, ako sólisti a v spoločnom orchestri, ďalej Komorný orchester Camerata academica FHPV Prešovskej univerzity.

Ťažisko dramaturgie tvorili inštruktívne diela A. Cígera: *Suita pre sláčikový orchester*, *Uspávanka pre husle*, *piesne Túžba a Keby som bol motýľ*, *Tarantella pre klavír*, *Koncert pre kontrabas a orchester*. Spevácky zbor mesta Prešova Moyzes pod vedením Júlie Rázcovej uviedol Cígerove zborové diela *Znej pieseň rodná a Slovenskú pieseň*. K tomuto spomienkovému koncertu prispel aj dlhoročný Cígerov priateľ, hudobný skladateľ Milan Novák, nielen svojou prítomnosťou na koncerte, ale aj skladbou **Retrospektívy pre flautu, klavír štvorručne a sláčiky**. Venoval ju prešovskému vysokoškolskému komornému orchestru Camerata academica s jeho umeleckým vedúcim Karolom Medňanským, ktorý dielo aj dirigoval. Hoci menovaný orchester je bez dirigenta, náročnosť Novákovej partitúry si tentoraz vyžadovala dirigentské gesto. Aj keď premiéra skladby bola na festivale Divertimento musicale, jej prvé prešovské uvedenie (dve časti: *Nostalgie a Žartík*) zaznamenalo nielen ohlas u publika, ale aj záujem učiteľov ZUŠ dielo ďalej naštudovať.

Prešov si r. 1997 pripomenie 750. výročie prvej zmienky o meste. To je tiež príležitosť, aby zaznela hudba skladateľov žijúcich v Prešove v minulosti i dnes, aby sme na koncertnom pódii privítali významných interpretov pochádzajúcich z Prešova.

IRENA MEDŇANSKÁ

Vokálne matiné Ukrajincov

Prakticky jedinou inštitúciou systematicky otvárajúcou priestor komorným vokálnym produkciám v Bratislave je Slovkoncert - dnes zastrešený Národným hudobným centrom - a jeho tradičné matiné v Mirbachovom paláci. Sála je síce miniatúrna, no zdá sa, jej kapacita zodpovedá (ne)záujmu Bratislavčanov o tento delikátny, vo svete vysoko hodnotený hudobný žáner.

Potešilo ma, že prvú februárovú nedeľu dostala príležitosť dvojica z Ukrajiny pochádzajúcich protagonistov opery Východoslovenského divadla v Košiciach, **sopranistka Neonila Kozjatinská a tenorista Vladimír Prokopenko**. Oboch poznám z viacerých operných rolí (Kozjatinskú ako Aidu a Abigaille, Prokopenka ako Radamesa, Ismaela a Ruggera z Lastovičky), nuž bol som zvedavý, do akej miery je im vlastná koncertná parketa. Žiaľ, prvým sklamaním bola dramaturgia ich polrecitálu. Prekážkou sa nestalo monotematické ladenie (hoci pri prvej bratislavskej prezentácii by som uvítal kontrastnejší repertoár) na strane ruských, resp. ukrajinských piesní a romanci, ale neochota uviesť kompaktný cyklus či blok. Striedanie sa sólistov po každej skladbičke, ukážky vytrhnuté z kontextu, fragmenty nedávajúce žiadnu súvislosť, posunuli matiné z hľadiska dramaturgie na provinčnú úroveň. Bolo vážnou chybou usporiadateľa, že nekorigoval

takto ponúknutú programovú skladbu.

Po umeleckej stránke zaujal najmä krásne sfarbený, technicky prepracovaný a v polohách vyrovnaný spinto tenor Vladimíra Prokopenka. Je to vyslovene operný typ, orientovaný na taliansku estetiku, ktorú s istými náznakmi manierizmu preniesol do ruských opusov. Jeho romance a piesne (Čajkovskij, Šaporin, Rachmaninov, starodávna ruská romanca a ukrajinská ľudová pieseň) dostali formu plnozvučnej opernej árie, nebazírovali na detailoch, ale na legatovej fráze, farebnosti tónu a dramatickosti jeho náboja. Sopranistka Neonila Kozjatinská má svoje prednosti v príťažlivo tmavej a zamatovej farbe nižších stredov a hlbok. Pokiaľ sa part pohybuje v tejto zóne, dokáže pracovať s výrazom a dynamikou. Vo vyšších polohách však cítiť podstatne menej tvorivej voľnosti, tón nadobúda veľké vibrato a neustálym forte stráca farebnú tvárnosť a výrazovú pestrosť. Jej repertoár, zostavený z Čajkovského, Rachmaninova, Baluchova a ľudových piesní (schubertovský prídavok v ruštine radšej opomeniem), pôsobil tiež príliš operne, s pátosom a vzdialil sa predstave komorného muzicírovania. S ňou napokon nemal nič spoločné ani klavírny **spríevod Violy Samborskej**, demonštrujúcej iba hornú dynamickú hladinu nástroja. PAVEL UNGER

AKADEMICKÁ HUDOBNÁ JESEŇ TADEÁŠA SALVU V NITRE

Festival s týmto názvom sa už štvrtýkrát uskutočnil v Nitre v jeseni m. r. Na prvom koncerte (30. 10.) vystúpili absolventi a študenti hudobnej výchovy z Vysokej školy pedagogickej **T. Boroš (klavír), M. Krajčovič (klavír, bicie nástroje), J. Maľová (spev), D. Dúcky (klarinet) a M. Jarábková (flauta)**. Na koncerte za spoluúčinkovania pedagógov (**I. Gončarovová, K. Čermáková**) odzneli i skladby **M. Schneidera-Trnavského, A. Dvořáka, M. Krajčoviča, F. Poulenca, F. Liszta a T. Salvu**.

Druhý koncert festivalu (13. 11.) bol vokálnym recitálom poslucháčov katedry spevu VŠMU v Bratislave **J. Juričkovej, M. Žiarnej a I. Zvarika**. Na programe boli piesňové cykly **J. Křičku a R. Schumannu** a árie z oper **W. A. Mozarta, C. M. von Webera, B. Smetanu a A. Dvořáka**.

Festival má ambíciu osloviť študentov a pedagógov vysokých hudobných škôl aj mimo Slovenska. Naznačilo to pozvanie **Miroslava Chrobáka**, učiteľa klavírnej hry na Vyskej škole pedagogickej v Hradci Králové. M. Chrobák vystúpil so skladbami **J. V. Voříška, B. Martinů a L. Janáčka** (27. 11.). Prejavil sa ako intelektuálny a racionálny typ interpreta, predovšetkým v **Polkách a Etudách B. Martinů**.

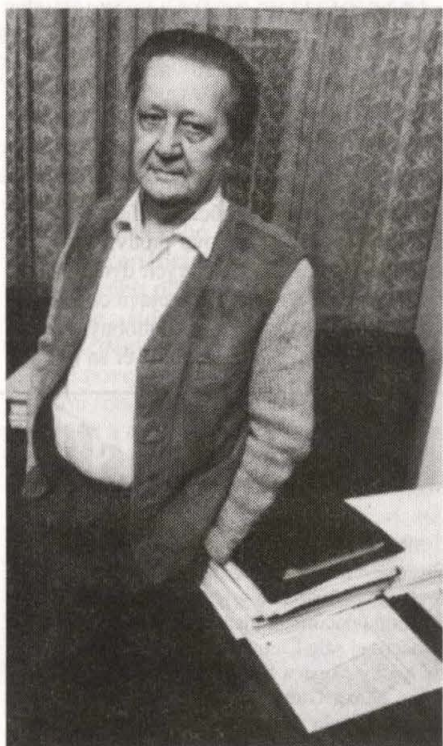
Predvianočný, záverečný koncert (11. 12.) bol venovaný zborovej tvorbe. Účinkovali na ňom **Akademický dievčenský spevácky zbor Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre (dirigent L. Holásek), Maďarský spevácky zbor (dirigenta M. Józsová) a Mužský spevácky komorný zbor (dirigent E. Malatínek)** z tej istej univerzity, spevácky zbor **Cantatína (dirigent E. Malatínek)** a spevácky zbor **Comenius z Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave (dirigent S. Mironov)**.

VLADIMÍR FULKA

K sedemdesiatke Ivana Hrušovského

V týchto dňoch sa dožíva okrúhleho životného jubilea významný skladateľ, pedagóg i muzikológ Ivan Hrušovský. Svojou bohatou tvorbou najmä v oblasti zborových a vokálnych, ale aj komorných a orchestrálnych skladieb sa zaradil k profilujúcim autorom slovenskej hudby. Napriek tomu, že ho dejinný osud postavil medzi dve silné generačné vlny - medzi staršiu, tzv. tvorcov slovenskej hudobnej moderny medzivojnového a povojnového obdobia a mladšiu generáciu, tzv. reprezentantov hudobnej avantgardy 60-tych rokov - dokázal si obhájiť vlastnú umeleckú pozíciu. Stojac bokom od týchto dvoch hlavných prúdov, dopracoval sa v tvorbe selekciou i prehľadnosťou známych štýlových znakov k novej syntéze. Ivan Hrušovský patrí k takým tvorcom - syntetikom, ktorí sa usilujú predovšetkým o autentickú výpoveď a tej podriaďujú výber umeleckých prostriedkov, reflektujúc pritom tradíciu i súčasnosť.

Na formovanie osobnosti Ivana Hrušovského malo nemalý vplyv rodinné prostredie - otec bol známy spisovateľ a novelista Ján Hrušovský a jeho bratranec popredný filozof, akademik Igor Hrušovský - ktoré popri hudbe predurčilo jeho celoživotný intenzívny záujem súčasne o filozofiu, literatúru, výtvarné umenie i film. Nie náhodou absolvoval štúdiá na dvoch vysokých školách - na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského odbory hudobná veda, filozofia a estetika, zároveň popri štúdiu na konzervatóriu (1947-52) a na Vysokej škole múzických umení odbor kompozície pod vedením Alexandra Moyzesa (1952-57). Všestrannosť Hrušovského zamerania sa odrážala v jeho paralelne sa rozvíjajúcich troch aktivitách - v

Snímka M. David

kompozícii, pedagogike a muzikológii, ktorým sa priebežne venoval od čias štúdií až podnes. Už koncom 50-tych rokov kritizuje na stránkach časopisov zastaralé formy výuky hudobnej teórie a kompozície. V šesťdesiatych rokoch vo svojej tvorbe prakticky prekonáva monotypnosť slovenskej hudby, reprezentovanú staršou generáciou skladateľov, nie však jej negáciou, ako to urobili od neho mladší skladatelia, ale prepojením tradičných i avantgardných prvkov. Jeho prejav tak nadobúda črty akejsi zámernej polyštýlovosti, ktorá sa stala charakteristickým znakom aj jeho neskoršej tvorby. Prvý väčší úspech zaznamenal

trilógiou kantát **Proti smrti** (1961-65), z ktorých najmä **Hirošima** zaujala apelativnosťou. Hrušovský tu dokázal spojiť na jednej strane svet tonálnej a modálnej hudby a na strane druhej bohaté sonoristické (zvukové) možnosti nástrojového i hlasového prejavu, ktorých impulzy sprostredkovala predovšetkým poľská hudobná avantgarda. Polyštýlovosť odrážajú aj **Tri skladby pre klavír** (1968), kde o. i. prepojil dodekafonickú organizáciu tónov s modalitou a tiež **Tri madrigalové impresie** (1966), v ktorých uplatnil netradičnú zborovú techniku. Temer celé sedemdesiate roky sa nesú v znamení zborovej tvorby pre profesionálne i amatérske telesá - **Amor iuventae**, **Cesta ku svetlu**, **Tri etudy**, **Ódy**, **Dithyramb**, **Canti**, **Jarná hudba** a i. - v rámci ktorej dospel k originálnym i poslucháčsky pútavým riešeniam a zároveň sa zaslúžil o výrazné pozdvižnutie jej kvalitatívnej úrovne. Zameranie sa prevažne na jeden žáner neznamenalo ochudobnenie jeho kompozičného myslenia, ale naopak, získanie nových skúseností, ktoré využil v inštrumentálnych dielach. V tomto desaťročí si Hrušovský odskúšal aj nové možnosti tvarovania zvuku v oblasti elektroakustickej hudby - **Invokácia** (1973) a **Ideé fixe** (1976) - ku ktorej sa už neskôr nevrátil.

Vývoj hudby v širšom nadnárodnom kontexte v posledných desaťročiach tohto storočia bol naklonený štýlom, opierajúcim sa o vlastné umelecké dedičstvo. V oblasti výrazu nastupuje nový subjektivismus i "romanticizmus" a zdôrazňovanie meditativnosti. V tomto smere našla Hrušovského polyštýlovosť, spätosť s tradíciou i prehlbujúca sa vnútorná citová zainteresovanosť svoje opodstatnenie. Vznikajú diela plné

osobnej angažovanosti - **Sláčikové kvarteto** (1983), venované pamiatke syna Romana, ktorý zomiera na zákernú chorobu, a ktoré patrí k najapelatívnejším výpoveďiam autora, oratórium **Canticum pro pace** (1986), **1. symfónia** pre veľký sláčikový orchester (1988), **2. sláčikové kvarteto** (1990), **Musica paschalis** pre organ (1991-92), **3. sláčikové kvarteto** (1995), **2. symfónia** pre komorný orchester a klavír (1996), **Žalmy** (1991-1996), **Cantate Domino** (1991), **Missa pro iuventute** (1994) pre miešaný zbor a cappella a i.

Hrušovský vytvoril aj celý rad hudobnovedeckých štúdií a prác, venovaných slovenskej hudobnej tvorbe a kompozično-teoretickým problémom, z ktorých k najzávažnejším patrí knižná publikácia **Slovenská hudba v profiloch a rozbo-roch** (Bratislava 1964) a **Princíp riadenej aleatoriky z kompozičného a teoretického hľadiska** (rkp. 1982), **Reflexie o duchovnej hudbe 20. storočia** (In: Slovenská hudba 1995/1).

V neposlednom rade treba spomenúť Hrušovského pedagogickú činnosť, ktorej sa venuje už vyše 40 rokov v oblasti výuky teoretických predmetov a kompozície na VŠMU v Bratislave a od r. 1990 aj na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici. Bohaté skúsenosti, mnohostranná erudícia i ľudský prístup sú lákavou studnicou poznania pre mladých adeptov hudobného umenia a vedy.

Ivan Hrušovský si napriek veku udržal vysoký stupeň pracovnej aktivity, názorovej flexibility i mladického entuziazmu a je našim želaním, aby čas pracoval pre ich rast a nám dlho doprial radosť z blízkosti tohto vzácneho človeka.

ZUZANA MARTINÁKOVÁ

Plným dúškom žitý život

Kráčať ulicou s Júliusom Kowalskim, znamená byť svedkom mnohých pozdravov a zastavení, aby sa dozvedel, že dotýčaný bol jeho žiakom (žiačkou) v hudobnej škole na Štefánikovej ulici, že pod vedením pána riaditeľa účinkoval v žiackom orchestri, alebo bol členom učiteľského komorného orchestra Collegium musicum Posoniense, či dokonca členom učiteľského zboru. A keďže žiakov bolo mnoho, niet sa čo diviť, že o známosti Kowalski nemá núdzu. Nejde však iba o Bratislavu, lebo keby zašiel do Skalice, stretol by iných žiakov a rovnako v Pezinku, či ďalších slovenských i českých mestách.

V pamäti mnohých Kowalski zakotvil ako vynikajúci organizátor, výborný pedagóg, človek nekonfliktnej povahy. Všade nechával stopy svojej činnosti.

Kowalski však nielen hrou na husliach, hudobnou teóriou a všeobecnou výukou zabezpečoval umelecký rast mládeže, ale pohotovo reagoval aj na nedostatok študijnej inštruktívno-prednesovej literatúry pre rôzne stupne technickej vyspelosti. Z jeho tvorivej dielne vychádzali skladby pre klavír, husle, violu, violončelo, flautu, hoboje, klarinet, fagot, akordeón, cimbal atď. K nim prirátajme scénické hudby k divadelným inscenáciám rozprávok (doviedna 16). Vrcholným dielom tohto zamerania je rozprávková opera **Detvančok a Hopsasa**, známejšia pod názvom **Rozprávka pri praslici**.

Kowalského životný záber je podstatne širší. Už v rodnej Ostrave (nar.

Snímka archív

24. 2. 1912) sa jeho záujmy uberali viacerými smermi. Mal rád husle, ale obdivoval aj umenie farieb. Rozhodol sa pre štúdium huslí, po začiatkoch v Ostrave pokračoval na Konzervatóriu v Prahe. Prijali ho na kompozíciu, paralelne však študoval husle. Nezaostával ani v štúdiu dirigovania, ktoré patrilo k povinným predmetom. Pokračoval na Majstrovskej škole u Josefa Suka, ktorý akceptoval odporúčanie prof. Rudolfa Karla, ktorý svojho žiaka v rokoch konzervatoriálnych považoval za výrazný skladateľský talent. Úspešné absolvovanie I. symfóniou a Ruskou rapsódiou mu otvorilo cestu k pôsobeniu v Juhoslávii. V Srijemskej

Mitrovici bol pedagógom na gymnáziu, viedol spevokoly, dirigoval v belehradskom rozhlase a keď bolo treba, na koncertnom pódii vystúpil so sólovými skladbami pre husle, alebo ako klavirista.

Po návrate do Prahy dobíhal, čo sa dalo. Popri štúdiu u Aloisa Hába dirigoval viaceré pražské zbory (Slavoj, Tovačevský, Křížkovský), koncerty so Sokolskou filharmóniou, Pražským symfonickým orchestrom (z neho neskôr vznikol FOK), často účinkoval v programoch pražského, ostravského a bratislavského rozhlasu, kde dirigoval koncerty v živom vysielaní, čo bola forma umeleckej sebarealizácie, surovo prerušená druhou svetovou vojnou.

Keď v bezvýchodiskovej vojnovej situácii mal možnosť prijať miesto korepetitora v salzburskom divadle, vedenom Clemensom Krausom, nezaváhal. Bolo to obdobie veľkej životnej školy. K tomu mu pribudol Belehrad. Účinkovanie v Národnom divadle prebiehalo paralelne s pôsobením v Salzburgu, zveľaďovalo jeho umenie s taktovkou v ruke, ku ktorej mal vždy veľmi blízky vzťah.

Po vojne mu riaditeľ Divadla 5. května v Prahe, prof. Alois Hába, ponúkol miesto korepetitora s perspektívou dirigentského miesta. Kowalski však potreboval väčší priestor pre svoju aktivitu. Prijal miesto zbormajstra v opere Národného divadla v Bratislave.

Vráťme sa k jeho skladateľskej tvorbe náročnejších žánrov. Predstavujú sedem symfónií, jednu symfoniettu, sedem sláčikových kvartet, mnoho

ďalších komorných, piesňových a orchestrálnych diel. V zozname jeho skladieb je na dôstojnom mieste opera **Lampiónová slávnosť**, premiérovou uvedená na viacerých zahraničných scénach.

Človek sa nevdojak sputuje, kedy vlastne Július Kowalski stačil napísať toľko skladieb (až 200), pritom dirigoval, učil, viesť školu, udržiavať mnohé družobné kontakty so školami doma i v zahraničí, zasadať v rôznych komisiách a mať čas namaľovať ešte asi 180 obrazov, inšpirovaných zákrutami starej Bratislavy a iných slovenských, českých, európskych, ázijských a amerických miest. Mnohé z malieb vystavoval doma i v zahraničí. Jeho hudba znela v cudzine. Nebol egoista, priestor otváral aj tvorbe iných slovenských autorov; žiaci jeho školy rozosievali vedomie o existencii slovenskej hudobnej kultúry. Takáto misijná činnosť vyvrcholila roku 1973 zájazdom žiackeho orchestra na medzinárodnú súťaž v belgickom Neerpelte. Medzi 60-imi orchestrami z celej Európy, medzinárodná porota udelila prvú cenu Mládežníckemu orchestru z Bratislavy.

Veľký by bol výpočet činnosti i úspechov hudobného skladateľa Júliusa Kowalského, ktorý sa v týchto dňoch dožíva 85 rokov. My všetci, ktorí ho poznáme roky, prajeme mu i do ďalšieho života mnoho dobrého zdravia a nehybný optimizmus, ktorý mu bol aj v rôznych príkoriach najúčinnejšou zbraňou zachovania vlastnej ľudskej i umeleckej identity.

MICHAL PALOVČÍK

Figušova cesta k ľudovej piesni

V uplynulom Roku slovenskej hudby sme sa častejšie pristavili pri významných výročiach našej hudobnej kultúry. Medzi ne patrí i 90. výročie vydania zbierky Viliama Figaša-Bystrého "Slovenské ľudové piesne. Vo Veľkej Slatine (Zvolenská st.) sossbieral a klavírnym sprievodom opatril Viliam Figaš" v Cyriilo-Metodejskej tlačiarňi v Prahe v roku 1906. Tu treba pripomenúť, že v kontexte Figašovho života a tvorby je slatinská zbierka prológom k rozsiahlemu projektu, ktorý vyústil v zbierke 1 000 slovenských ľudových piesní (B. Bystrica, B. Klímo 1925-1931). Prečítajme si v jeho denníkových záznamoch, akými cestami prešiel Figaš pri koncipovaní svojej prvej zbierky úprav ľudových piesní.

Veľkoslatinský evanjelický a. v. cirkevný zbor si zvolil Viliama Figaša za svojho učiteľa 5. augusta 1895. Učiteľské povolanie bolo v tom čase znásobované vymedzenými povinnosťami (kantorovanie...) v organizácii života cirkevného zboru. Na Ostrú Lúku, kde pôsobil, prišlo 25. septembra pre Figaša a jeho majetok desať slatinských sedliackych vozov. I keď si v Slatine oproti Ostrej Lúke finančne polepšil, nebol celkom spokojný. Zárobok sa mu zdal len priemerný, poliam, z ktorých bral úžitok, príliš nerozumel, no najviac mu chýbali intelektuálne aktivity väčšieho centra. Navyše ani so svojím farárom Jánom A. Fábrym si nezapadli príliš do oka. A tak už 21. novembra 1895 píše do denníka, že sa bude uchádzať o iné - lepšie - učiteľské miesto. Toto však nie sú pre nás dôležité fakty pri sledovaní Figašovho záujmu o slovenskú ľudovú pieseň.

Podľa denníkových záznamov možno počiatok tohto záujmu datovať 9. januárom 1897. V ten deň jeho matka robila (uňho doma) páračky, pri ktorých si po prvý raz zapísal niekoľko ľudových piesní. Ďalších desať si zapísal 10. marca. Prvý záznam o upravovateľskej práci na ľudovej piesni pochádza z 18. novembra, kedy zharmonizoval prvých desať piesní. O týždeň sa ich počet zvýšil na 15. Zápisy z 1.- 4., 9., 13.-17. decembra zaznamenávajú ďalšie Figašove zberateľské aktivity. Z editorského hľadiska jeho úprav ľudových piesní je dôležitým dátumom 21. december 1897. Okrem toho, že v tento deň zharmonizoval ďalších 5 piesní, zveruje svojmu denníku túto myšlienku: "Bolo by naozaj vhodné tieto originálne piesne vydať". Rok 1897 je takto z folkloristického hľadiska prelomovým rokom jeho života. Od uvedomelého zápisu ľudovej piesne, cez jej harmonizovanie, až po editorskú prax a tým i uvedenie si jej hodnôt. K štyrom januárovým dňom roku 1898 sa viažu ďalšie zápisy o zbere ľudových piesní. V jednom z nich spomína slúžku svojej domácnosti. Zápis z 28. januára hovorí o harmonizovaní piesní. 8. marca konečne prezrádza, že počet piesní dosiahol počet 83. V marci zaznamenáva zber nových 100 piesní. V apríli čítame v denníku záznam o tom, že ohľadom zbierky piesní píše Karolovi Ruppeldtovi do Liptovského (Sv.) Mikuláša. Na začiatku októbra začína piesne

prepisovať, čo chce skončiť do konca mesiaca, aby ich mohol poslať Ludovítovi Izákovi do Pešti na posúdenie. V polovici mesiaca, keď mal prepísaných 48 piesní, mu Izák odpovedal, že rád posúdi jeho zbierku. Druhý novembrový deň bol na svadbe v poprednej roľníckej slatinskej rodine, kde ho natoľko upúťali svadobné zvyky, že si uvedomil potrebu ich záznamu. 9. novembra dokončil prepis ľudových piesní, večer ich prehrával farárovi Fábrymu a z nich šestnásť poslal do Pešti Izákovi. Zápis zo 16. januára 1899 informuje, že začal znova zbierať ľudové piesne a 9. februára v tejto činnosti pokračuje. Treba pripomenúť, že Figaš v Slatine založil spevokol, ktorý sa na prvej skúške zišiel 24. februára 1899. Toto pripomenutie je dôležité preto, že spevokol na koncerte 30. apríla 1899 (okrem zborového repertoáru v maďarčine) uviedol i zmes úprav ľudových piesní (zrejme maďarských). Úspech to bol vraj veľký. To je počiatok ďalšej kategórie Figašovej činnosti, ktorá spočíva v naštudovaní zborových úprav ľudových piesní a ich prezentácii. 23. júla vyhľadal Figaš v Pešti Izáka a po kaviarenských posiedkach prišli na druhý deň k práci na jeho zbierke. Ich dôkladná práca spočívala v určení charakteru sprievodu, "preluskávaní" jednotlivých akordov a notových postupov. V roku 1900 neza-

znamenal Figaš v denníku informácie o práci na zbierke ani o výskumoch ľudových piesní. V roku 1901 nájdeme len zápis, v ktorom Figaš píše, že v Martine hľadal Andreja Halaša vo veci zbierky slatinských piesní, no nenašiel ho. Vo veci zbierky sa obrátil (nevieme na koho) 7. marca 1902 do Prahy. V tomto roku sa 29. júla konečne stretol s Halašom a porozprával sa s ním o zbierke piesní. V novembrovom zápise konštatuje, že piesne pripravuje do tlače. V literatúre (Muntág, E.: Viliam Figaš Bystrý, Martin MS 1973, s. 72, pozn. č. 11) sa stretávame s menom Zuzany Bahýlovej, od ktorej získal vyše 200 nápevov. O tom, že tento vzťah bol vzájomne kultivovaný, svedčí zápis v denníku, ktorý hovorí, že na jej svadbe bol 17. 11. 1902. Rok 1903 znamenal pre Figaša zmenu učiteľskej staniace. Cestu do Padinej začína na slatinskej železničnej stanici 17. januára 1903 (treba pripomenúť, že počas pobytu v Slatine sa oženil a jeho prvá dcéra nemala v čase sťahovania ani rok). I tu sa venuje práci na zbierke ľudových piesní. Podľa denníka ju dokončil a 19. apríla ju poslať Danielovi Lichardovi, ktorého potom v Martine navštívil 24. júla v rámci cyklistickej túry po hornom Uhorsku s epizódou vojenského cvičenia v Lučenci. Ten mu zbierku vrátil 15. augusta (nevýdaj ju) a 17. decembra v tom istom roku mu z

Prahy so zamietnutím vrátil zbierku i Urbánek.

Z Denníka sa o ďalších editorských snaženiach dozvedáme poskromne. Až zápis z 13. júla 1904 hovorí, že mu z Prahy došiel list s tým, že pesničiek má byť v zbierke 50. Z tohto roku pochádza i zápis o stretnutí s pražským podnikateľom Švagrovským, ktorý by podporil vydanie jeho zbierky. V roku 1904 sa v marcových zápisoch zmieňuje o práci na úpravách piesní. Dokončil ju 15. apríla na 65 stranách. V máji získal zbierku piesní M. Schneidera-Trnavského a tá na neho tak zapôsobila, že dve piesne zo zbierky určenej pre pražského nakladateľa hneď "prekomponoval vo vyššom štýle" a rozhodol sa oznámiť mu, že zbierku prepracuje. 28. júla 1905 dostal list od Vymetala (Jozef?) z Prahy, v ktorom oznamuje, že po drobných úpravách odporúča zbierku vydať. Úpravy Figaš dokončil 14. augusta. V liste z Prahy 13. februára 1906 mu oznamujú, že jeho dieľo je znamenité, no asi ho nevydajú, iba ak vlastným nákladom (musel by zohnať 100 predplatiteľov).

Po temer desiatich rokoch práce prvý zošit slatinských ľudových piesní (op. 28) predsa len vyšiel v Prahe u nakladateľa V. Kotrba.

Kultúrna verejnosť Slovenska si pripomenula 90. výročie vydania zbierky slatinských ľudových piesní predovšetkým vďaka Literárnemu a hudobnému múzeu v Banskej Bystrici a Folklórnym slávnostiam pod Poľanou v Detve. Tieto inštitúcie pripravili v rámci FSP Detva scénický program venovaný tejto významnej udalosti. Uvedený bol 13. júla v Dome kultúry A. Sládkoviča. Program postavený na 13. Figašových úpravách ľudových piesní zo Zvolenskej Slatiny a ich súčasnej autochtónnej podobe v aktívnom folklórnem repertoári tejto lokality. Figašove úpravy úspešne interpretovali študenti banskobystrického Konzervatória J. L. Bellu Sylvia Kotková a Katarína Šuleková s klavírnym sprievodom Kataríny Harichovej. Slatinské piesne spievali Anna Výbohová, Veronika Lalíková, Anna Brachnová a Martin Pavlík, ktorých na husliach sprevádzal Ján Hronček ml., tiež študent banskobystrického konzervatória, no v tejto situácii predovšetkým potomok primáša vynikajúcej ľudovej hudby Hrončekovcov z Hriňovej. Konfrontácia Figašových úprav s autochtónnymi folklórnymi prejavmi dokázala na vybratej vzorke temer 100-ročnú kontinuitu týchto prejavov v lokalite v ich relatívnej štruktúrálnej stabilite. Náročnejšiemu divákovi poskytla produkcia programu bibliofilii s titulom Piesne zo Zvolenskej Slatiny z produkcie LHM v Banskej Bystrici. Bibliofília svojím obsahom vlastne mediálne fixovala obsah programu tak, že priniesla Figašove úpravy slatinských ľudových piesní (avšak zo zbierky 1 000 slovenských ľudových piesní) a ich súčasnú podobu získanú v lokalite v rámci prípravy programu. Program bol vhodnou - i zaujímavou - oslavou významného Figašovho počínu na poli úprav ľudových piesní.

MILOŠ ŠÍPKA

Za láskavé zapožičanie prekladu (z maďarčiny) denníkových záznamov V. Figaša-Bystrého z rokov 1895-1906 ďakujem JUDr. Jaromírovi Bázlikovi.

Košická filharmónia - pokusný králik?

Z januárovej ponuky koncertov košickej Štátnej filharmónie si milovník hudby mohol vytipovať jediný (16. 1.) - ostatné boli operetné a výchovné - aj ten ho však hlboko sklamal. Dirigentom bol Jeannot Weimerskirch z Luxemburska a sólistkou uzbecká pianistka Gulnora Sultanova, žijúca t. č. tiež v tejto malej krajine. Na programe bola Beethovenova predhra Leonora III., Chopinov 1. klavírný koncert e mol a Borodinova 2. symfónia h mol (namiesto pôvodnej ohlásenej 2. symfónie J. Sibelia).

Už predhra naznačila, že máme pred sebou dirigenta nielen bez fantázie, ale aj bez väčšej technickej vybavenosti a bez skúsenosti. Beethovenovmu predvedeniu chýbali základné atribúty dobrej interpretácie - dynamická prepracovanosť, gradácie, dramatickosť. Dirigentove nepresné a rozpačité nástupy ho usvedčovali z nedokonalnej znalosti diela. Ani záverečná Borodinova symfónia neobstála oveľa lepšie, hoci tu už zjavne zasiahol orchester a zachraňoval

svoju profesionálnu česť, ako len najlepšie vedel.

O pozvanie Gulnory Sultanovej sa zaslúžil tiež pán Weimerskirch - a tá ho dokonale strápnila. Vystúpenie sólistky prekonalo všetky medze tolerancie a pochopenia pre ľudskú omylnosť, trému či neskúsenosť. Sultanova nielenže nevedela o interpretácii Chopina celkom nič, nedala si ani tú námaľu, aby dielo aspoň naštudovala! Úseky vyplnené nudným a nevýrazným odohrávaním nôt striedali početné výpady pamäti, a keď-

že dianie v Chopinovom orchestri nie je bohvieako bohaté, aj trápne odmlky. Celé to mrdovanie orchestra i obecnosť bolo zrelé na odklepanie už v prvej časti, my sme si ho však museli odtrpieť až do posledného taktu. Tak škandalózne sólistické vystúpenie si nepamätám, hoci som zažil v koncertných sieňach už kadečo. Ktorýkoľvek lepší poslucháč konzervatória by koncert musel zvládnuť lepšie! Finančné výhody, či vidiny zahraničných zájazdov taketo produkcie nemôžu v žiadnom prípade ospravedlniť. Publikum by po takomto koncerte malo plné právo požadovať vstupné naspäť! Verme, že sa už nestane, aby takýto orchester degradoval do úlohy pokusného králik.

ROMAN SKŘEPEK

Gajdy a gajdošská tradícia na Slovensku

Monografie venované určitému hudobnému nástroju alebo nástrojovej skupine tvoria v etnomuzikológii nevyhnutný doplnok k rozsiahlym syntetickým prácam - v dialógu veľkých koncepcií a špecializovaných výskumov sa vedecké poznanie vyvíja proporčne i s možnosťou korekcií a modifikácií. Spracovanie jednotlivých nástrojov v rámci veľkých syntetických projektov a systematickí je podriadené koncepcii celku a podáva informáciu síce prehľadným, ale zároveň redukovaným spôsobom. Monograficky zamerané práce poskytujú väčšiu voľnosť vo výbere určitých problémov a aspektov, v riešení špecifických otázok pri hlbšom prieniku do problematiky.

Po prvej zhrňujúcej práci Ladislava Lenga *Slovenské ľudové hudobné nástroje* (1967) má slovenská etnomuzikológia k dispozícii systematický pohľad na tradičný instrumentár v publikácii Oskára Elscheka *Die slowakische Volksmusikinstrumente* (1983), ktorá tvorí súčasť rozsiahleho európskeho projektu *Handbuch der europäischen Volksmusikinstrumente*. Prvou monografickou prácou o tradičnej nástrojovej hudbe u nás sú *Slovenské ľudové píšťaly a ďalšie aerofóny* od Oskára Elscheka (1991). Na tento typ vedeckej monografie nadväzuje najnovšia práca **Gajdy a gajdošská tradícia na Slovensku** (Bratislava 1995) Bernarda Garaja. Archaický hudobný nástroj predstavuje príťažlivý predmet etnomuzikologického a organologického výskumu. Gajdy patria k tradičným hudobným nástrojom s dlhou kontinuitou vývinu siahajúcou do antiky, s veľkým územným rozšírením a v určitých obdobiach aj s prienikom do viacerých sociálnych vrstiev spoločnosti. Na jednej strane tvoria súčasť európskeho instrumentára ako nástroj typologicky mnohový, ktorý sa navyše v 17. a 18. storočí v západoeurópskej oblasti dostal do sféry umeleckých záujmov a vytvoril vyspelú kultúru, čo dokladá napríklad tradícia francúzskych *musette*, škótskych *highland bagpipe* či talianskych *zampogna* a *surdulina*. Na druhej strane gajdy podstatným spôsobom ovplyvnili štýlový profil slovenskej ľudovej hudby ako hudobný nástroj roľníckej a pastierskej kultúry.

Monografia približuje gajdy na Slovensku v pohľade, ktorý zodpovedá komplexnému a systematickému spracovaniu hudobného ná-

stroja - zahŕňa terminologické otázky, konštrukčné a technologické aspekty, otázku techniky hry, repertoár a funkčné uplatnenie, dotýka sa dejín vývinu nástroja a jeho geografického rozšírenia. Všetkým aspektom autor nevenuje rovnako intenzívnu pozornosť. Tak ako zdôrazňuje v úvode, monografia sa koncentruje na menej preferované oblasti etnoorganologického výskumu. Neorientuje sa len na opis, konštrukčné a technické otázky, ktoré dosiaľ v organológii prevažujú ako dôsledok katalogizačných a systematizačných prác pre potreby múzejníctva a spracovania nástrojových fondov. Chápe ich len ako súčasť či skôr východisko k ďalším aspektom - predovšetkým k otázkam techniky hry, hudobného štýlu a hudobného repertoáru.

Náčrt historického vývinu gajd približuje hypotézu o pôvode nástroja a jeho vývin v európskom a domácom kontexte s výberovým doložením ikonografických prameňov. Zaujímavý je údaj o najčastejšom výskyte gajd v ikonografických pamiatkach z 15. a 16. storočia, ktorý preberá autor od F. Schneidra. Vysoká frekvencia v zobrazovaní gajd síce môže súvisieť s veľkou obľúbenosťou tohto nástroja v dobovej spoločnosti, na druhej strane však hovorí o význame, ktorý gajdy zohrali ako súčasť rozvinutej symboliky výtvarného umenia napríklad v 16. storočí v tvorbe nizozemských majstrov - do zobrazovania gajd vo výtvarnom umení sa premietala dobová charakteristika nástroja. Je príznačné, že najstaršie známe zobrazenie gajd z nášho územia sa nachádza v jednej zo vzácných hudobných pamiatok pre dejiny hudby na Slovensku, v *Hanovom kodexe* z roku 1487. Typologická rozmanitosť gajd v Európe, ktorá je okrem iného aj dôsledkom vývinovej diferenciácie, sa týka rovnako územia Slovenska. Typológiu gajd na Slovensku autor približuje detailnejšie v rozčlenení na dvojhlavné až päťhlavné, pričom vo voľbe hlavného kritéria nadviazal na návrh typológie Ivana Mačáka. Ak výrobe nástroja venuje autor len nevyhnutnú pozornosť, podrobnejšie sa zameriava na aspekty, ktoré súvisia bezprostredne s hudobnou problematikou - akustické vlastnosti a tónový materiál, spôsob hry a predovšetkým hudobný štýl. Z hudobného hľadiska sú osobitne zaujímavé poznatky, ktoré sa týkajú tónového systému - konštatovanie o hierarchii stupňov tónového radu ako vzťahu medzi intonačne pevnými tónmi a labilnými tónovými výškami. Analyzuje otázku intonačných odchýliek, tendenciu k lydiskosti, nečisté intonácie a ich príčiny, ktoré dajú do súvislosti jednak s výrobou gajdice, jednak s ladením. Štýlová charakteristika gajdošskej hudby sa v práci dostala do centra pozornosti. Pojem štýlu nevyužíva každá etnomuzikologická škola v rovnakom význame a intenzite. V slovenskej etnomuzikológii zaviedli tento

pojem ako dôležitú kategóriu hudobnej analýzy manželja Elschekovci. Na pozadí nástrojového štýlu B. Garaj určil všeobecné vlastnosti gajdošskej hry, ktoré abstrahoval v rámci jednotlivých parametrov hudobnej štruktúry (tonalita, resp. tónový systém, melódika, forma, rytmicko-metrická zložka atď.). Gajdošský interpretačný štýl približuje napokon prostredníctvom regionálnych a individuálnych prejavov. Vymedzil ich v rozpätí medzi možnosťami hudobného nástroja, všeobecne prijatou predstavou ako estetickou normou a individuálnymi schopnosťami hráča - do kategórie štýlu sa tým premietajú viaceré dôležité aspekty etnomuzikologického výskumu. Súčasťou regionálnych znakov sú zmienky o nástrojových združeniach (gajdy - husle).

Regionálne štýly reprezentujú štyri hlavné centrá gajdošskej hudby (severná Orava, Pohronský Inovec, Podpoľanie s príslušnými oblasťami a okolie Nitry). Tieto ohraničené areály v niektorých prípadoch predstavujú pravdepodobne zvyšky pôvodne rozľahlejších kultúrnych areálov, ktoré mohli prekračovať etnické hranice (Podpoľanie - južné Slovensko - Severné Maďarsko). Kapitola o repertoári gajdošskej hry približuje funkcie nástroja v živote tradičnej dedinskéj spoločnosti, v ktorej vystupovali ako univerzálny nástroj s uplatnením v rámci zvykoslavia práce a zábavy. V polyfunkčnom zameraní však dominuje najmä funkcia sprievodného nástroja k tancu, ktorá sa stala pre tento nástroj typická a určujúca. "Mikrozánre" gajdošskej hudby obsahujú repertoár od signálnych útvarov, formových útvarov dôležitých z kompozičného hľadiska (medzihrý, dohry, "cifry" a pod.) po gajdošské piesne. Pohľad na repertoár gajdošských piesní s jeho vnútorným rozčlenením je cenným príspevkom k poznaniu relatívne uzavretej skupiny slovenských ľudových piesní. Smeruje na jednej strane k vymedzeniu špecifických gajdošských piesní, na druhej strane k veľmi cennému pochopeniu adaptability piesňového útvaru a instrumentálneho prejavu, ktoré analyzuje osobitne z hľadiska vzťahu vokálnej a gajdošskej interpretácie.

Prvú časť práce uzatvára problematika, ktorá tvorí zároveň prechod k materiálnej prílohe monografie - transkripcie. Problémy spojené s transkripciou a notáciou patria v etnomuzikológii ku kľúčovým otázkam; sú predpokladom prieniku do zvukovej štruktúry. V súlade s novšími prístupmi B. Garaj transkripciu nechápe ako hľadanie jediného objektívneho záznamu ani do polaritu tzv. popisujúceho a predpisujúceho zápisu, ale ako otvorený problém úzko závislý na predmete výskumu a konkrétnom analytickom zámere. V monografii pri prepise gajdošskej hry zvolil transkripciu, vedenú logikou zvukovej štruktúry (problém intonačných odchýliek, rytmické

akcenty, ozdoby) a konštrukčných osobitostí nástroja. Okrem tradičných grafických znakov, ktoré etnomuzikológia používa pri adaptácii európskej notácie, uvádza vlastné návrhy zápisu niektorých špecifických javov gajdošskej hry, rieši rozpis hlasov do partitúry a pod.

Autor práce patrí k univerzálnemu typu etnomuzikológa - ako pokračovateľ rodu gajdosov jedného z centier gajdošskej hry na Slovensku pristupuje k hudobnému nástroju navyše z pozície dlhoročného interpreta, aktívneho hráča. Osobná muzikantská skúsenosť mu umožnila jednak kľásť podstatné otázky, jednak riešiť detailnejšie mnohé problémy, ktoré by azda pred akademickým typom bádateľa ostali ukryté, alebo v lepšom prípade v podobe alternatív nerozriešené. Aktívny interpret stojí za mnohými poznatkami a teoretickými riešeniami - to je jeden z najcennejších prínosov práce. Ďalším veľmi dôležitým prínosom je syntetický pohľad, ktorý je prítomný aj v pozadí riešenia jednotlivých aspektov a detailov.

Monografia sumarizuje súčasný stav poznania. Niektoré otázky ponecháva otvorené, niektoré zatiaľ len naznačuje. Patrí k nim napríklad sociologický výskum gajdosov, ich miesto v tradičnom spoločenstve, otázka mágie a poverových predstáv spojených s týmto nástrojom či renesancia aktívneho záujmu o gajdy v súčasnosti, ktorá bude pre rozvíjanie gajdošskej tradície prínosná v takej miere, v akej bude rešpektovať regionálne štýly a využívať možnosť kontaktov s najstaršou generáciou muzikantov. Nové možnosti, ktoré poskytuje dnes etnomuzikológii zvuková analýza pomocou počítačovej techniky, by sa mali stať súčasťou budúcich výskumov podobne ako interetnické porovnanie a umiestnenie slovenských gajd do európskeho kontextu.

Práca je rozvrhnutá na dve časti - teoretickú a materiállovú časť. Toto rozčlenenie sa ukázalo ako veľmi vhodné jednak z hľadiska sústredeného výkladu v prvej časti, jednak pre možnosť publikovať väčšie množstvo materiálu (prepis gajdošskej hry a výber z repertoáru gajdošských piesní). Pravdepodobne v snahe nezaťažovať text častými odbočeniami a vsuvkami autor zvolil možnosť odsunúť časť dôležitých informácií pod čiaru - do poznámkového aparátu. Text sa tým dôsledne pridrižava základnej myšlienkovj línie. Pri práci s inštruktívnym zameraním by boli časté odbočenia na úkor prehľadnosti a zrozumiteľnosti výkladu. V tomto type monografie však podrobnejšie rozpracovanie niektorých problémov prímom v texte neprekáža, skôr naopak. Aj pri tejto skromnejšej vonkajšej forme práca podstatným spôsobom posúva dopredu naše poznatky o tradičnom nástroji slovenskej hudobnej kultúry a vytvára dobré východisko pre ďalší špecializovaný výskum. Monografiu dopĺňa niekoľko skorších materiállových vydaní autora - zbierka gajdošských piesní a audiokazeta s výberom gajdošskej hry z terénnych nahrávok.

HAŇA URBANOVÁ

Reprezentatívna publikácia

Bohaté znalosti a skúsenosti s hudobno-historickými prameňmi z obdobia klasicizmu, ktoré prezentovala Darina Múdra, autorka úspešného titulu "Dejiny hudobnej kultúry na Slovensku II. - Klasicizmus" (1993), zužitkovala v ďalšej reprezentatívnej publikácii "Hudobný klasicizmus na Slovensku v dobových dokumentoch - Musikalische Klassik in der Slowakei in Zeitdokumenten". Prostredníctvom 215 farebných a čierno-bielých vyobrazení sprístupňuje čitateľovi často ťažko dostupné dobové dokumenty - napr. titulné fólie rukopisných a tlačených hudobnín, inventárne zoznamy hudobnín a hudobných nástrojov, portréty hudobníkov a mecénov hudby, hudobné nástroje a ich výrobcov, korešpondenciu, archívne biografické údaje domácich i zahraničných hudobníkov, ako aj priestory, v ktorých hudba v období klasicizmu znela atď.

Autorka vo svojich doterajších vedeckých výstupoch - predstavujúcich úctyhodný počet odborných štúdií, pramenné edície notové i na zvukových nosičoch, monografie či spomenutý syntetický koncipovaný II. zväzok Dejín hudobnej kultúry na Slovensku - kladla akcent na čo najkompletnejšie podchytenie zachovaných hudobnín z obdobia klasicizmu a na ich štýlovo-kritické zhodnotenie. V prípade recenzovaného titulu podčiarkuje D. Múdra dôležitosť hudobno-kultúrnych kontextov, ktoré špecifickým spôsobom osvetľujú pozadie a príčiny impozantného vzostupu úrovne hudobného života

Hudobný klasicizmus na Slovensku

v dobových dokumentoch

Musikalische Klassik in der Slowakei

in Zeitdokumenten

IS
ISTER
SCIENCE

na našom území v druhej polovici 18. a na začiatku 19. storočia. Prehľbuje v tejto súvislosti poznatky, ktoré zverejnila v druhej kapitole svojej knihy z roku 1993 - "Hudobný život na Slovensku". Nadväznosť oboch publikácií podčiarkuje aj ich vonkajší vzhľad (zhodný dobový portrét mladej ženy na prebale). Totožná je aj koncepcia členenia hudobno-kultúrnych okruhov (západoslovenský, stredoslovenský, spišský a východoslovenský), pričom Bratislava sa venuje osobitnú pozornosť vzhľadom na jej prioritné spoločensko-politické postavenie v niekdajšom historickom Uhorsku. Precízne sledovanie osobitostí hudobného života v Bratislave a v jednotlivých regiónoch Slovenska, dokumentované chronologicky radenými dobovými vyobrazeniami, tvorí jadro knihy. Rámčuje ho prvá kapitola (Znaky hudobného klasicizmu na Slovensku) a záverečná, analyzujúca európske kontexty dejinného vývoja hudobnej kultúry na našom území v sledovanom období.

Prezentáciu dobových dokumentov, viažucich sa na jednotlivé kapitoly, predchádza výstižný, koncentrovaný text. Príslušné vyobrazenia sprevádza obšírny komentár, svedčiaci o vysokej erudovanosti autorky a jej znalosti širších historických i hudobno-kultúrnych súvislostí. Z prehľadu dokumentačných jednotiek (s. 249-259) je zjavné, že vznik publikácie umožnila dlhoročná heuristická hudobno-historická aktivita na pôde domácich a zahraničných archívov, historických knižníc a farností, múzeí a galérií, k čomu sa druží brilantná znalosť staršej i novej literatúry tak muzikologickej ako aj z okruhu príbuzných, najmä umenovedných disciplín.

Nový titul D. Múdrej je pútavým pohľadom na jednotlivé spoločenské vrstvy hudobného života na území Slovenska v rokoch 1760 až 1830. Bolo to obdobie, ktoré svedčí najmä o

pozoruhodnom rozkvele Bratislavy, korunného mesta historického Uhorska a ako jednotlivé dokumenty ukazujú, aj ostatné regióny nášho územia zaznamenali významný progresívny vzrast.

Prehľadná mapka historických stolíc od 13. storočia do roku 1849 na našom území, menný a miestny register a obšírna tematická bibliografia radia titul D. Múdrej do vedeckej literatúry, ktorý môže poslúžiť tak bežnému záujemcovi o hudobný klasicizmus na Slovensku ako aj historikovi špecialistovi.

Knižné tituly D. Múdrej z rokov 1933 a 1996 tvoria jedinečné východisko pre pokračujúci výskum v danej téme a vďaka autorkinmu zariadenému dlhodobému bádateľskému úsiliu prezentujú tézu potvrdzujúcu, že obdobie hudobného klasicizmu na Slovensku tvorilo významnú súčasť stredoeurópskeho dejín. Úroveň, na ktorej túto tézu autorka posilňuje aj ikonograficky, dôstojne reprezentuje slovenské hudobno-historické bádanie i v medzinárodnom meradle. Treba oceniť, že publikácia rovnocenne oslovuje domáceho i zahraničného záujemcu o danú vývinovú problematiku, pretože jej text je sprístupnený v slovensko-nemeckej verzii a navyše tu nachádzame rozpis dokumentov a resumé aj v anglickom jazyku. Jazykovú čistotu nemčiny okrem prekladateľky U. Kurdelovej garantovala aj Múdrej spolupráca s Dr. T. Antonickom, profesorom muzikológie na Viedenskej univerzite.

Príkladný vonkajší vzhľad publikácie bolo možné dosiahnuť vďaka početným sponzorom - KULTUR KONTAKT, Wien; OPEN SOCIETY FUND, Bratislava; PRO HELVETIA Ost/West, Bratislava; Západoslovenské energetické závody, Š. p., Bratislava; Štátny fond kultúry PRO SLOVAKIA, Bratislava.

MARTA HULKOVÁ

CD z Vydavateľstva RADIO BRATISLAVA

Po počiatkoch nie veľmi šťastnom štarte Vydavateľstva RADIO BRATISLAVA, hľadajúcim svoje miesto v pochybných hladinách podpriemerného vkusu, došlo vďaka personálnym zmenám v jeho vedení k obratu, ktorý naznačuje, že produkcia rozhlasového vydavateľstva berie na vedomie širší, kultúrnejší záber umeleckého smerovania. Nik nie je proti titulom tzv. "širokej konzumnej spotreby", no domnievame sa, že vydavateľský subjekt rozhlasového gigantu, ktorý má k dispozícii taký obrovský umelecký potenciál, by hádam mohol v blízkej budúcnosti zohrať významnejšiu úlohu v našej chátrajúcej slovenskej vydavateľskej koncepcii. Koncom minulého a začiatkom tohto roka dramaturgia vydavateľstva prišla s titulmi, ktoré naznačujú obrat k umeleckej orientácii - všetkých žánrov a druhov hudby - vo vydávaní zvukových CD nosičov, event. MG kaziet.

LUDOVÍT RAJTER
Beethoven - Brahms - Dvořák - Strauss
Symfonický orchester Slovenského rozhlasu
RB 0105 - 2031

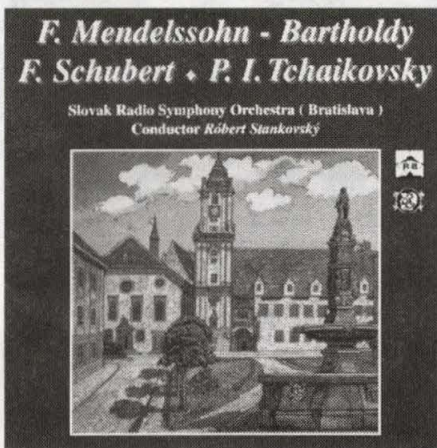

Titul, motivovaný 90. výročím narodenia prof. Dr. Ludovíta Rajtera a 70. výročím rozhlasového vysielania na Slovensku, šťastným spôsobom zhodnocuje prínos nestora slovenského dirigovania do umeleckého smerovania tohto najstaršieho slovenského symfonického telesa. Vydavateľstvo Radio Bratislava rešpektovalo, zrejme, pri výbere nahrávok aj názor dirigenta, pretože ako sa sám v sprievodnom texte vyznáva, "skladby zaznamenané na tomto kompaktnom disku ma sprevádzali počas týchto dlhých rokov a vždy som ich rád uvádzal".

V tejto súvislosti azda netreba pripomínať zástoj Dr. L. Rajtera aj za pulom Symfonického orchestra SR. Výber titulov, ktoré CD nahrávka ponúka, je síce zlomkom jeho úrodných rokov, ale, domnievam sa, dostatočne profilujú jeho umeleckú interpretačnú osobnosť. Beethovenova predohra Coriolan, Brahmsove Variácie na Haydnovu tému, Dvořákova predohra V prírode a napokon Straussova symfonická báseň Don Juan (posledné dve sú live nahrávky), výstižne charakterizujú jeho základný interpretačný rukopis, ktorý je daný racionálnou istotou stavby formy, naplnenú melodicko-harmonicko-rytmicky prepracovaným procesom, vyúsťujúcim do dôkladne premysleného celostného tvaru diela. Rajter je racionálny romantik, nemá rád hlučné a nič nehovoriace dynamické efekty. Je hudobníkom par excellence, hudobná interpretácia je preňho procesom hľadania technickej a filozofickej substance skladby. Tak je to u Beethovena, Brahmsa, Dvořáka či R. Straussa.

CD platňa Vydavateľstva Radio Bratislava je predovšetkým cenným umeleckým dokumentom dirigenta, ale aj rozhlasového "symfóniaku", obrazom dôležitej etapy Rajtrovho pôsobenia na čele tohto orchestra. Pre pamätníkov jeho koncertov je príjemným oživením spomienok, pre mladších, najmä tých, ktorí nemajú v sebe zakódovaný odpor voči dávnej či nedávnej minulosti, bude iste aj cenným poučením. Aj opätovné poznávanie vecí zdanlivo známych môže priniesť nový, oživujúci pohľad, a to najmä v tom, že Rajtrovo dirigentské umenie je hodné nasledovania a pozornosti našej prítomnosti.

Symfonický orchester Slovenského rozhlasu
F. Mendelssohn-Bartholdy - F. Schubert - P. I. Čajkovskij
Dirigent Róbert Stankovský
RB 0106 - 2031

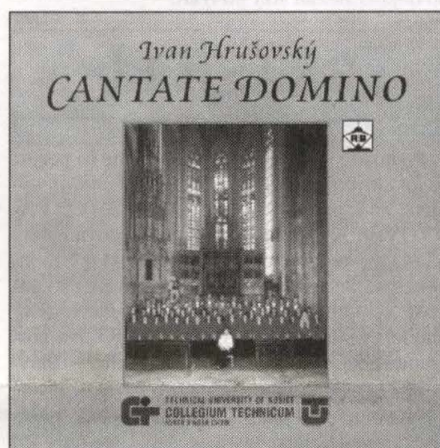
Tento titul je už, zrejme, novšieho dáta (škoda, že sa diskofíl z textu, aj predošlého titulu nedozvie, kedy boli nahrávky realizované - pre diskofíla je to vecnosť veľmi dôležitá) a reprezentuje Symfonický orchester SR so súčasným šéfdirigentom Róbertom Stankovským. Vybrať z veľkého množstva rozhlasových nahrávok orchestra a jeho šéfdirigenta na jednu CD platňu iste nie je vďačná úloha. Výber, ktorý nahrávka prezentuje, vyvoláva však v recenzentovi, ktorý má právo na svoj vkus, názor, ale aj omyl, otázku, či nemohol byť z hľadiska prezentácie orchestra i dirigenta urobený profilovnejší a ponúkaná plocha či minútáž na CD platni využitá efektnejšie aj z komerčného hľadiska. Mám tým na mysli predovšetkým F. Mendelssohna-Bartholdyho a jeho predohru Kludné more a šťastná plavba. Mendelssohnova hudba má iste svoje nezastupiteľné miesto v dejinách hudby, no nie všetky jeho opusy sú z rodu jeho symfónií, jemných kultivovaných piesní a elegantných klavírných skladieb. Citovaná predohra je v Mendelssohnovom odkaze odjakživa okrajovou záležitosťou a v žiadnom prípade sa svojou slabokrvnosťou a nevýraznou invenciou nevyrovná predohrám k Snu noci svätého Jánovej a k Hebridám. Vanie z nej invencná prázdnota, kompozičná rutinovnosť a nuda. Škoda, že z obrovského množstva nahrávok nebola uvedená iná skladba.

Našťastie, poslucháčovi disku prinesú adekvátnejší zážitok ďalšie dve skladby. V Schubertovej Symfónii č. 5 B dur zaznievajú príjemnejšie tóny, neustále živá invencia sa snúbi s hudobnou eleganciou "majstra piesňovej melodiky". Róbert Stankovský so svojim orchestrom predkladajú Schuberta v hravej polohe s plnokrvnou muzikalitou. Orchester a dirigent svoje možnosti však naplno odкрývajú v Čajkovského náročnej symfonickej fantázii Francesca da Rimini. To je už paleta búrlivých a iskrivých pasáží, dynamic-kých vzletov, dramatických konfliktov. Orchester pod Stankovského taktovkou uspokojuje krásnym, vrúcny a šťavnatým zvukom sláčikov, zvukovo vyvážené a technicky brilantné sú dychy a osobitne treba oceniť ich prvých hráčov. Najviac azda zaujme fakt, že Stankovský nepodľahol iba efektu tejto

skladby, ale dbal o prísnu disciplínu v prehustených pasážach, ktoré na koncertoch často vyznievajú ako "neidentifikovateľná zvuková machuľa". Detail je tu súčasťou veľkoryso koncipovaného celku, ktorému dominuje bohatá instrumentačná farebnosť, temperament a vzletný esprit. Dúfajme, že vďaka tomuto titulu nájde si cédečka cestu k poslucháčovi. Škoda, že obal nahrávky nie je komerčne príťažlivejší a zodpovedajúcejší obsahu a charakteru hudby.

MARIÁN JURÍK

Ivan Hrušovský:
CANTATE DOMINO
Collegium technicum
DDD RB 0116-2231
1996 Radio Bratislava

Keby som sa riadila známym obchodníckym sloganom "obal predáva", tak by som sa tomuto CD titulu, vzhľadom na jeho dizajnové riešenie, ľahkým oblúkom vyhla. (To by som však nescmela vedieť, aký obsah skrýva.) Nastúpení červeno-siví mravčkovia anonymných rozmerov à la Alexandrovci, pod skosenou gotickou klenbou, s prizorom farebných vitráží pôsobia dosť komisie, ošúchane a majú ambíciu skôr odlákať. (Odpustme však a odpustenie nám bude...) Keď sa disk rozoznie, tak sa nám vynorí aspoň tisíc výtvarných ekvivalentov, ktoré oveľa atraktívnejšie abstrahujú a súznejú s počúvanou ponukou. A nielen to... CANTATE DOMINO.

Dramaturgia tohto titulu je na poslednej strane "zhmotnenou" počtou skladateľa interpretačného telesu, spevákemu zboru Technickej univerzity v Košiciach Collegium technicum, na druhej strane reprezentatívnu vzorkou vokálnej zborovej tvorby - práve jubilujúceho Ivana Hrušovského - a taktiež počtou interpretačnou. Ide totiž o oblasť, do ktorej skladateľ zasiahol zásadným spôsobom - vniesol do nej nový prvok, originálne kvality, povýšiac ju, dovoľím si tvrdiť, v európskych kontextoch do osobitej estetickej kategórie. (Spomeňme si na neutíchajúce aplauzy vyvolané najmä v sedemdesiatych rokoch objavmi Hrušovského zborovými opusmi. S prekvapujúcimi, nevšednými postupmi, farbami, nevídaným a neokukaným ustrojením vokálnej osnovy...)

Hrušovského tvorivá komunikácia s viacerými amatérskymi aj profesionálnymi zbormi je intenzívna a systematická už celé desaťročia. Toto obdobie

(i orientácia) je kreatívne zúročené v množstve rozsiahlejších i menších útvarov, kompozične sprostredkujúc jednak ľudové žriedla - folklór, svetskú inšpiráciu, ale aj vyššiu duchovnú reflexiu - Sacrum. A tu je Hrušovského tvorba nezvyčajne presvedčivá (...doslova, vykvtli orchidee na poli málo oranom...). Skladateľ sa neslil do štylizácií. Z takto inšpirovaných opusov cítiť bázeň. Oddanú zaangažovanosť a spontánnosť, duchovnú podstatu, ktorá je blízka, či skôr vlastná jeho filozofickej orientácii.

CD otvára Missa pro iuventute (dirigovaná Lubomírom Mátlom) à cappella celok, vybudovaný na báze klasického šesťčlenného omšového ordinária. Vo výraze je asketická, priehľadná, kryštáľovo rýdza. V striedmo klenutých línách kolorovaná impresívnymi harmóniami.

V žalmovom triptychu S radostou slúžte Pánovi, na texty z Knihy žalmov a Kralickej biblie, "prizýva" autor chlapčenský zbor (Bratislavský chlapčenský zbor s jeho dirigentkou Magdou Rovňákovou) a organ (Emília Dzemjanová), "ústredným" dirigentom je Marián Vach. Triptych má viac jubilózne sfarbenie, je vrúcny, velebením, oslavou Ducha. Vo vokálnom vrstvení, farebných kombináciách a väzbách dosahuje autor neskutočne pôsobivé výsledky, svedčiacie o priam nevyčerpatelnom žriedle impulzov a jeho osobitne zainteresovanom vokálnom ctení.

Malá duchovná kantáta Cantate Domino (diriguje Eva Zacharová) upozorňuje v striedavo poly- a homofónnych úsekoch o. i. na Hrušovského integrálnu skladobnú črtu. Zvláštnu klasifikáciu rytmu; rytmického členitého pulzovania, ktorá v dominujúcej pozícii ovplyvní syntakticky priebeh skladby (časti). Kantáta presvedčí sviežou dikciou, espritom, hymnickou klenbou.

Ďalšie dve nahrávky sú z iného poľa Hrušovského vokálnych inšpirácií. Pochádzajú z podstaty slovenského folklóru. Dve nocturná z východného Slovenska (diriguje Eva Zacharová) exponujú typické rytmické a melodické modely pochádzajúce z tohto regiónu, skladateľom delikátne a kultivovane transformované.

Disk zakľučuje výber štyroch ľudových piesní (diriguje Marián Vach), s typickou ukážkou "odľahčených" kompozícií, zameraných na "univerzálne" potreby amatérskych zborov. Napriek tomu, ako napokon vo všetkých kompozíciách, Hrušovský nepoľavuje z vnútorných profesionálnych postulátov.

CD je doložené, ako býva dobrým zvykom, textovou prílohou (autorom je Michal Kostelný), ktorá je však v tomto obsahovo-zvukovom "prípade" málo výdatná. Okrem autentického autorského textu Ivana Hrušovského - v ktorom popisuje históriu spolupráce s telesom, vyznáva sa zo svojho obdivu tomuto zboru - prináša len veľmi neosobné, strohé popisy interpretačných účastníkov, používajúc vecný, encyklopedický tón.

Napriek (úvodným a záverečným) výhradám musím konštatovať, že to, čo v umeleckých, zvukových a estetických hodnotách poslucháč počas necelej hodiny trvania skvostnej hudby získa, musí vysoko oceniť. A odporúčať ďalej. Do pozornosti všetkých milovníkov a obdivovateľov krásnej vokálnej hudby.

LÝDIA DOHNALOVÁ

SLOVENSKÁ HUDBA V ZÁMORÍ

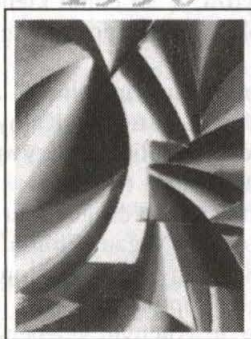
Nebýva častým zvykom, že sa v pomerne krátkom časovom rozpätí rozozvučí slovenská hudba v autentickom podaní na juhoamerickom kontinente tak, ako tomu bolo v závere minulého roka. Hlavné mestá Brazílie a Argentíny zásluhou našich zastupiteľstiev uskutočnili v rámci Roku slovenskej hudby niekoľko podujatí, ktoré iste bez nadsádzky prispeli k zviditeľňovaniu našej hudobnej kultúry v prostredí pre nás síce atraktívnom, ale prakticky predsa len ťažko dostupnom.

Z ohlasov, ktoré sme dostali, možno dedukovať, že prostriedky i umelecká potencia vložené do týchto podujatí boli efektívne využité. Hovorí o tom nielen zúčastnení umelci, ale aj oficiálne správy našich zastupiteľstiev, o ktoré sa opierame aj v našom retro-pohľade.

BUENOS AIRES

V rámci Roku slovenskej hudby usporiadal 22. novembra m. r. Zastupiteľský úrad SR v Buenos Aires v spolupráci so Slovkoncertom a Radio Nacional v koncertnej sále Colegia nacional v Buenos Aires koncert z diel slovenských a svetových skladateľov. V podaní sopranistky Ivety MATYÁŠOVEJ, basbarytonistu Gustáva BELÁČKA a klaviristu Ľudovíta MARCINGERA zazneli ukážky z tvorby F. Kafendu, M.

CONCIERTO EXTRAORDINARIO Año de la Música Eslovaca

Iveta Matyasova, soprano
Gustav Belacek, baritono
Ľudovít Marcinger, piano

Aula Magna del Colegio Nacional de Buenos Aires
Buenos Aires
Jueves 21 de Noviembre de 1996

Schneidera-Trnavského, J. Cikkeru, E. Suchoňa, M. I. Glínku, F. Schuberta, A. Boita, G. Verdiho, W. A. Mozarta, G. Bizeta, G. Pucciniho a A. Dvořáka. Niekoľkominútovým potleskom vyjadrili zástupcovia autonómnej vlády hlavného mesta, diplomatického zboru a priaznivci operného spevu uznanie a poďakovanie slovenským umelcom. Prostredníctvom nich sa Slovensko v Argentíne prezentovalo ako krajina s vysokou úrovňou hudobnej kultúry - konštatuje sa v správe nášho zastupiteľstva.

Na margo tohto podujatia Ľ. Marcinger poznamenáva: "Okrem koncertu 22. novembra hodno spomenúť prijatie na veľvyslanectve SR v Argentíne u Mariana Masarika, naše rozhovory v argentínskom rozhlasu s akcentom na sloven-

ské interpretačné umenie a našu tvorbu, stretnutie s tamojšími Slovákmi, a pre úplnosť treba spomenúť aj besedu o slovenskom vokálnom interpretačnom umení, ktorú som mal v argentínskom rozhlasu. Veľkú zásluhu na úspechu našich koncertov, ako aj na ich propagácii a perfektnej organizácii nášho pobytu mal 1. tajomník zastupiteľského úradu Dr. Michal Biganič, ktorý popri svojej zodpovednej funkcii venoval nesmierne veľa času aj spríjemneniu nášho pobytu, začo sme mu všetci veľmi vďační."

Počas tzv. Master Class pre profesorov a poslucháčov hudobných škôl diskutovali naši umelci o systéme umeleckého školstva na Slovensku, príprave poslucháčov VŠMU a o hudobných podujatiach organizovaných v Slovenskej republike.

Naši umelci sa zúčastnili aj na slávnostnej omši pri príležitosti osláv 70. výročia založenia Slovenského kultúrneho spolku v Buenos Aires, na slávnostnom akte vysvätenia slovenského oltára Sedembolestnej Panny Márie v Lujane - jednom z najväčších pútnických miest v Južnej Amerike. Podľa správy Zastupiteľského úradu, počas interpretácie Ave Marie v podaní Y. Matyášovej a G. Beláčka, mnohým krajanom od dotatia stekali slzy po tvári.

BRASÍLIA

Podujatie v hlavnom meste Brazílie na počesť Roka slovenskej hudby spočívalo tentoraz výlučne na klaviristke Silvii ČÁPOVEJ-VIZVÁRYOVEJ. Jej tamojší pobyt bol doslova nabitý náročným programom: 22. novembra v Národnom divadle v Brasílii spoluúčinkovala na koncerte Symfonického orchestra Národného divadla, ktorý dirigovala Lígia AMADIO. Na programe bola výlučne slovenská hudba - Slávnostná predohra Jána Levoslava Bellu, Concertino pre klavír a orchester Jána Cikkeru a Metamorfózy Eugena Suchoňa. Na Hudobnej fakulte Univerzity v Brasílii sa konal (25. 11.) workshop na tému *Súčasní slovenskí hudobní skladatelia*. Za účasti profesorov a študentov fakulty S. Čápovej-Vizváryovej komentovala a predviedla ukážky z diel skladateľov z predchádzajúceho koncertu. V ten istý deň sa uskutočnil v auditoriu rezidencie veľvyslanectva SR jej klavírny recitál, na ktorom hrala skladby L. van Beethovena, F. Chopina, C. Debussyho a J. Cikkeru. Recitál mal aj spoločenský rámeč, zúčastnili sa ho nielen členovia diplomatického protokolu, ale aj hudobní vedci a umelci.

V správe nášho brazílskeho Veľvyslanectva sa konštatuje: "podarilo sa predstaviť slovenskú pôvodnú tvorbu v našťudovaní miestneho sym-

Dirigentka Lígia Amadio so Silviiu Čápo-
vou-Vizváryovou. Snímka archív

fonického orchestra, pre slovenské interpretačné umenie nadviazať dôležité kontakty na nekomerčnej aj komerčnej báze. O slovenskú tvorbu ako aj o vystúpenia slovenských hudobných umelcov a súborov je tu veľký záujem. Šancu, ktorá sa Slovensku v tomto smere ponúka, je potrebné využiť."

Brazília, ktorá spomedzi juhoamerických krajín patrí hudobne k najvyspelejším nielen svojou ľudovou, ale aj profesionálnou kultúrou, najmä dielom H. Willa Lobosa i súčasnou hudbou, by sa pre slovenskú hudbu mohla iste stať odrazovým mostíkom na preniknutie do latinsko-amerického prostredia.

Aké dojmy si z Brazílie odniesla Silvia Čápo-
pová-Vizváryová? Samozrejme, tie najkrajšie - hovorí umelkyňa. Keď som sa dozvedela, že môžem ísť hrať do takej vzdialenej a atraktívnej krajiny akou je Brazília, bola som nesmierne rada, ale pociťovala som to aj ako veľkú zodpovednosť. Do Brazílie som cestovala s veľkým napätím a očakávaním, ako táto vyše tisíc kilometrov vzdialená zámorská krajina prijme našu hudbu. Bola som však veľmi milo prekvapená prístupom orchestra i dirigentky Lígie AMADIO k našej hudbe. Brazílčania i napriek svojmú temperamentu sú kultivovaní a po troch skúškach, na ktorých sa ich i moje poňatie zbližili, podali naozaj veľmi krásny výkon. Môžem zodpovedne povedať, že celý koncert bol tamojším publikom veľmi srdečne a spontánne prijatý, nechýbali ani slová chvály a uznania, ba ani tzv. standing ovation. Na moju otázku, čo asi Brazílčania vedia o našej hudbe, pani Silvia Čápo-
pová-Vizváryová odpovedá: "Žiaľ, veľmi málo a bude záležať len na nás, aby nás lepšie poznali. Brazílčania sú veľmi otvorení ľudia a

radi spoznávajú kultúru iných krajín. Tak napríklad na workshope, ktorý sa konal na pôde Hudobnej fakulty Univerzity v Brasílii som hovorila na tému Slovenskí hudobní skladatelia a predviedla aj niekoľko ukážok. Priblížila som im nielen súčasnú hudbu, ale aj našu históriu, našu krajinu ako miesto, ktoré vždy malo úzke kontakty so svetovým hudobným dianím, napríklad pobytmi takých osobností ako boli L. v. Beethoven, W. A. Mozart, F. Liszt a i. Bolo to pre nich veľké novum."

Z Brazílie i Argentíny odchádzali naši umelci nielen spokojní s vykonanou prácou, ale aj s bohatými zážitkami. Oficiálne správy konštatujú veľký prínos týchto podujatí, ktoré by sa mali naďalej rozvíjať na komerčnej i nekomerčnej báze.

Na vystúpeniach našich umelcov v Argentíne i Brazílii sa zúčastnil aj prof. Ferdinand Klinda, bývalý riaditeľ Slovkoncertu. Ako hodnotí význam podujatí, ktoré sa konali v zahraničí?

Pri príležitosti Roku slovenskej hudby oslovili naše Ministerstvo zahraničných vecí a Ministerstvo kultúry, okrem toho osobitne Slovkoncert, naše zastupiteľské úrady v zahraničí a oboznámili sme ich s možnosťou usporiadania koncertných podujatí, ktoré môžeme pre nich zabezpečiť. Jednotlivé naše veľvyslanectvá sa k tejto iniciatíve vyslovili kladne a konštruktívne. Nadviazali sme s nimi kontakt a uskutočnili mnoho akcií - koncerty, prednášky, semináre a pod. Išlo o USA, Kanadu, Rakúsko, Rumunsko, Španielsko, Portugalsko, Kubu, Maďarsko, Brazíliu, Argentínu, Nemecko, Turecko. Iné zastupiteľské úrady z rozličných dôvodov nemali záujem, resp. sa vôbec neozvali. Na jednej strane síce bolo mnoho práce s realizovaním týchto 37 podujatí, na druhej je však škoda, že príležitosť dotovaného vysielania našich umelcov nevyužili viaceré zastupiteľské úrady. S celkom mimoriadnou angažovanosťou sa do Roku slovenskej hudby zapojili naše veľvyslanectvá v Portugalsku, Argentíne a Brazílii. Tomu zodpovedal aj spoločenský ohlas podujatí v tej-ktorej krajine, mediálne využitie a, samozrejme, reprezentatívno-propagačný efekt pre Slovensko. Všade sa tiež podarilo nadviazať kontakty s miestnymi usporiadateľmi, resp. koncertnými agentúrami, takže je tu dobrá perspektíva pokračovania aj do budúcnosti, už na komerčnom základe. Ukazuje sa, že veľa záleží na osobnej aktivite našich diplomatov, na ich osobných postojoch a zaujatí pre hudobnú kultúru. Mali sme všade vynikajúce skúsenosti s ich úsilím o dobrý výsledok našej reprezentácie, s médiami, diplomatickými kolegami a výsledok bol vždy úmerný ich námahe a vynaliezavosti. Patrí im srdečná vďaka nielen účinkujúcich, ale celej našej krajiny.

Bolo by však dobré, keby takto cieľavedome organizovaný prienik našej hudobnej kultúry do medzinárodného priestoru nezostal iba dokumentom uplynulého Roku slovenskej hudby, ale systémom pre ďalšie roky.

Prípravil MARIÁN JURÍK

Stankovský s Janáčkom vo Francúzsku

23. a 24. januára t. r. konali sa vo francúzskom Divadle umenia v Rouene premiéry Janáčkovej opery Z mŕtveho domu. Toto náročné a vo Francúzsku vysoko oceňované dielo (hralo sa tam už viackrát) našťudoval šéfdirigent Symfonického orchestra SR Róbert STANKOVSKÝ. Zaujímavosťou tejto inscenácie je skutočnosť, že ju tvorili spojené umelecké sily dvoch divadiel: Opéra de Normandie a Théâtre de Caen.

Na inscenácii sa podieľali poprední francúzski speváci, pôsobiaci aj na európskych i zámorských scénach, z ktorých niektorí sa s Janáčkom stretli už viackrát: Bernard Delettre, Christer Bladin, François Harismendy, Valentin Jar (v repertoári má aj Broučka, Věc Makropulos), Michel Fockenoy, Jacques Schwarz, Thierry Dran, Paul Guigue, Jacques Lemaire, Jacques Calatayud, Bernard van der Meersch. Jedinú ženskú úlohu stvárnila Anne Constantin.

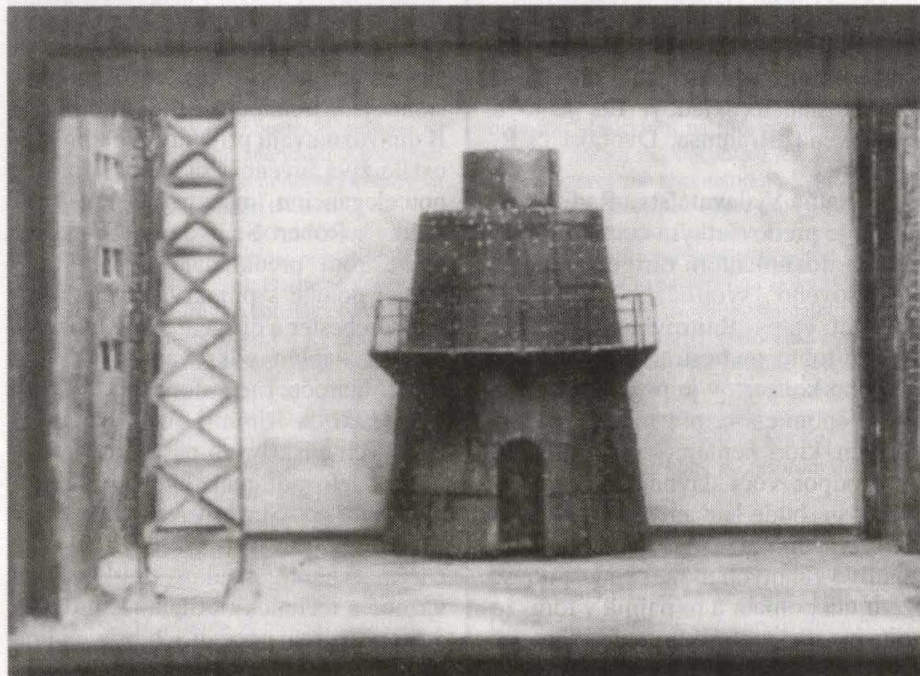
Režisérom a scénografom v jednej osobe je Wladyslaw Znorko, ktorý sa ako výrazná osobnosť prezentoval viacerými významnými projektami na festivaloch v Avignone, Paríži, Berlíne, v Španielsku, Južnej i Severnej Amerike a pod. Svoj inscenačný a myšlienkový

zámer vyjadril v programovom buletine: "Je všeobecne známe, že jeden tyran poľuje na druhého, pričom ich väzením nemusia byť vždy len sibírske pláne. V roku 1948 v Česko-Slo-

Dirigent Róbert Stankovský

vensku, neďaleko Prahy, vohnali do ohrady umelcov, intelektuálov a všetkých politicky nespohľadlivých. Vo veľkom priemyselnom komplexe sa mali prevychovať, aby sa mohli ako

Návrh scény inscenácie, jej autorom je W. Znorko.

Snímky archív

užitoční vrátiť späť do spoločnosti. Samozrejme, zaradili medzi nich aj niekoľko nenapraviteľných vrahov a zločincov, aby spoločne získavali 'pronárodnú farbu'). Tu, v prostredí vysokých pecí a medzi starým železom, sa teda mal zrodiť súčasník, bezpochyby zuhoľnatelý, zažltnutý svedok nešťastia."

-r-

Úspechy Slovenského filharmonického zboru

Z trojtýždňového úspešného hostovania v opere Lille vo Francúzsku sa vrátil Slovenský filharmonický zbor (SFZ) vedený zbormajsterkou Blankou Juhaňákovou. S Orchestre National de Lille, vedeným dirigentom Jeanom Claudeom Casadesusom, spoluúčinkoval v novom naštudovaní Offenbachových Hoffmanových poviedok, ktoré režíroval Hugo de Ana. Štyri predstavenia sa stretli u publika s búrlivým ohlasom a odborná verejnosť ocenila aj excelentný výkon SFZ.

Okrem toho sa 5. februára pred zástupcami európskych integračných inštitúcií a diplomatickými pracovníkmi v priestoroch rezi-

dencie slovenského veľvyslanca pri Európskej únii v Bruseli Jána Lišucha uskutočnil koncert významných sólistov SFZ. Prezentovať výkony sólistov Henriety Lednárovej, Stanislava Beňačku, Mariána Vojtku a Evy Salayovej pred medzinárodným publikom v Bruseli považuje zbor za vynikajúcu príležitosť, pretože Slovenskej filharmonii sa v skutočnosti veľa možností na prezentáciu slovenskej hudobnej kultúry v Belgicku nenaskytá. Koncert zorganizovala slovenská misia pri EÚ a uskutočnil sa v rámci trojtýždňového účinkovania SFZ v Lille (v dňoch 18. januára až 7. februára).

Bratislavský chlapčenský zbor vo Viedni

Bratislavský chlapčenský zbor (BCHZ) sa 13. februára predstavil vo Viedenskej štátnej opere. Dvadsaťštyri členov zboru - sopránov a altov - účinkovalo na veľkej premiére opery Arrigo Boita Mefistofeles s dirigentom Riccardom Mutim. Na tlačovej besede pri príležitosti 15. výročia vzniku BCHZ o tom informovala umelecká vedúca a dirigentka telesa Magdaléna Rovňáková.

Účinkovanie na jednej z troch najvýznamnejších operných scén sveta je pre súbor veľkým vyznamenaním. Predstavenie Mefistofela je prevzaté z milánskej Scaly a členovia BCHZ v ňom účinkovali s poprednými osobnosťami svetového operného neba, povedala M. Rovňáková. Ako dodala, účinkujúci chlapci sa museli prispôsobiť inej koncepcii a pohľadu na túto operu, než na akú sú zvyknutí v opere Slovenského ná-

rodného divadla i zdokonalili si taliančinu. Absolvovali vo Viedni sedem skúšok a očakáva ich osem predstavení v tejto opernej sezóne. Dirigent R. Muti označil na skúškach výkon malých spevákov z Bratislavy za výborný.

V súčasnosti má BCHZ 84 spevákov vo veku od 6 do 24 rokov. Jeho repertoár obsahuje národné piesne či tvorbu súčasných skladateľov, ako aj sakrálnu hudbu, napríklad gregoriánske chorály a omše. Popri vlastných koncertoch súbor spolupracuje so Slovenskou filharmóniou, s bratislavskými orchestrami Capella Istropolitana, Musica aeterna, Lúčnica a inými. Pravidelne účinkuje v Slovenskom národnom divadle a podieľa sa na muzikálových projektoch Novej scény. Často hostuje aj v zahraničí. Na svetovej zborevej súťaži v USA pred dvoma rokmi získal 1. cenu.

P. Breiner dirigoval ŠFK

Svetovú premiéru inštrumentálnej úpravy 24 Prelúdií Claudea Debussyho, ktorú pre rozšírený symfonický orchester pripravil Peter Breiner, uviedla Štátna filharmónia Košice (13. 2.). Klavirista, skladateľ, aranžér hudobných diel P. Breiner, pochádzajúci z Humenného a v súčasnosti žijúci v kanadskom Toronte, sa na koncerte v tamojšom Dome umenia tentoraz predstavil ako dirigent.

V inštrumentálnej úprave diela zakladateľa hudobného impresionizmu C. Debussyho využil P. Breiner možnosť rozšíriť symfonický orchester o ďalších hráčov, takže sa ich na pódiu vystriedalo takmer 90. Obsadenie orchestra ŠFK napríklad v drevených a plechových nástrojoch bolo až štvornásobné, ďalších deväť hudobníkov hralo na bicie nástroje, v orchestri boli tiež dve harfy, čelista a, samozrejme, klavír.

Partitúry Debussyho Prelúdií začali v inštrumentálnej podobe P. Breinera vznikať tesne pred jeho odchodom do Kanady pred piatimi rokmi. "Predchádzajúca práca s aranžmá niektorých Debussyho skladieb sa mi natoľko zapáčila, že som sa rozhodol zinštrumentovať celý cyklus Prelúdií. Je to svojím spôsobom výzva pre skladateľa, pretože niektoré z nich sú tak jednoznačne určené pre klavír, že sa spoiatku orchestrálnemu spracovaniu dosť vzpierajú a sú dosť náročné na interpretáciu," povedal P. Breiner, ktorého jednou z obľúbených umeleckých aktivít je súčasné hranie a dirigovanie. Počnúc Haydnovými a Mozartovými klavírnymi koncertami, cez Gershwinu až po vlastné aranžmá vyššie tisíc najznámejších evergreenov a hitov súčasnej populárnej hudby pre sólo klavír a malý symfonický orchester. Takmer všetky úpravy a diela P. Breinera nahráli rôzne rozhlasové a televízne stanice, ako aj nahrávacie štúdiá v Európe i zámorí. Napríklad nahrávku Granadosa ohodnotila Audiophile Audition ako najlepšiu nahrávku roku 1995 spolu s nahrávkami Boston Symphony Orchestre či Berlínskej filharmónie. P. Breiner, ktorý má na svojom konte okrem nespočetných úprav všetkých druhov hudby - renesancia, barok, klasicizmus, sakrálna hudba, orientálny folklór - tiež hudbu k trom muzikálom a mnohým filmom, spolu so Symfonickým orchestrom Slovenského rozhlasu nahrál v uplynulom roku CD platňu obsahujúcu inštrumentálnu úpravu všetkých svetových hymien.

Naši umelci vo Viedni

Orchester a zbor SND sa 12. 2. predstavili vo viedenskom Konzerthause operou G. Verdiho Simone Boccanegra. Pod taktovkou šefa Opery SND Ondreja Lenárdy vystúpili sólisti R. Bruson, P. Burčuladze, M.

Dvorský a D. Longiová. Pred vypredanou koncertnou sálou s 1 700 miestami zožali účinkujúci zaslúžený potlesk. Rakúska odborná kritika nešetrlila slovami chvály na ich adresu.

Výstava J. Kowalského v NOC

Výstavu obrazov hudobného skladateľa Júliusa Kowalského otvorili v Národnom osvetovom centre na Námestí SNP v Bratislave. Umelec sa prezentuje približne 150 akvareľmi, kresbami, olejmi a temperami, ktorých námety získaval predovšetkým zo starej Bratislavy.

Na obrazoch J. Kowalského možno vidieť historické

objekty, z ktorých mnohé už neexistujú. Preto väčšina z nich patrí k spomienkam na Bratislavu minulosť.

V rámci osláv jeho 85. narodenín okrem výstavy pripravili organizátori - NOC a ZUŠ na Štefánikovej ulici v Bratislave koncerty. Prvý sa uskutočnil 19. februára v Moyzesovej sieni SF, druhý bude 18. marca v Zichyho paláci.

Kafé koncerty

Druhé najstaršie hudobné teleso na Slovensku - Štátna filharmónia Košice - už tretiu sezónu organizuje stretnutie s rôznymi žánrami hudobného umenia pod názvom Kafé koncert. V rámci nich ŠFK v spolupráci s firmou Justina pripravila mnohé komorné koncerty so

sprievodným slovom, jazzové večery, folkové posedenia a ďalšie netradičné prezentácie súčasnej i staršej hudby. Súdiac podľa permanentného záujmu o takúto hudobnú produkciu, tešia sa Kafé koncerty medzi Košičanmi stále väčšej obľube.

Jacobs Suchard Figaro naďalej sponzorom Opery SND

Zmluvu o sponzorskej spolupráci na rok 1997 podpísali 14. februára v Bratislave viceprezident spoločnosti Kraft Jacobs Suchard Walter Anderau, generálny riaditeľ akciovej spoločnosti Jacobs Suchard Figaro Alfred Pail a generálny riaditeľ Slovenského národného divadla Miroslav Fischer. Prítomný bol aj riaditeľ Opery SND Ondrej Lenárd.

"Som rád, že partnerstvo a spolupráca, ktoré sa medzi nami začali v sezóne 1992/1993, pokračuje ďalej," uviedol na tlačovej besede A. Pail. Podľa neho je prirodzené, že dve najvýznamnejšie slovenské inštitúcie - hoci každá v

inom odbore, dokázali nadviazať takúto dlhoročnú, obojstranne prospešnú, spoluprácu.

Ako povedal M. Fischer, Jacobs Suchard Figaro sponzorským príspevkom dotuje cenu vstupeniek pre domácich návštevníkov opery, aby prvá slovenská scéna nestratila svojich priaznivcov. "Je to skutočne 'sladká' spolupráca," dodal M. Fischer.

Po úspechu projektu spolupráce s Operou SND pristúpila spoločnosť Kraft Jacobs Suchard k podobným spoluprácam s opernými scénami v Sofii a Bukurešti, pričom počíta s jej rozširovaním aj do ďalších krajín.

Schubertovo krídlo

Svetová verejnosť si tohto roku pripomenula dvojité výročie narodenia známeho rakúskeho hudobného skladateľa Franza Schuberta. Narodil sa vo Viedni 31. januára 1797 a tam 19. novembra 1828 aj zomrel. Pri tejto príležitosti prezentuje rakúska firma Bösendorfer, zaoberajúca sa výrobou klavírov, na výstave hudobných nástrojov vo Frankfurte zvláštnu raritu - Schubertovo krídlo, informovali 13. februára rakúske noviny Die Presse.

Odborníci vybrali na zhotovenie tohto hudobného nástroja, ktoré bude stáť presne 700 000 šilingov, čerešňové drevo. Dve Schubertove krídla sú už hotové a budú sa skvieť na výstavách vo Frankfurte, v Kalifornii, v Paríži a v Pekingu.

Luciano Pavarotti predsedom v San Reme

Slávny taliansky tenor Luciano Pavarotti bude predsedom Festivalu talianskej populárnej piesne, ktorý sa uskutoční v San Reme v dňoch 16.-20. februára. Na päť dní trvania festivalu opustí svoju materskú scénu v Metropolitnej opere v New Yorku. Informovala o tom talianska tlač.

V závere festivalu odovzdajú ceny za najlepší text populárnej piesne, najlepšiu hudbu a najlepšie aranžmá.

Členmi poroty budú v tomto roku filmárka Gabriele Salvatoresová, skladateľ filmovej hudby Nicola Piovani, ktorý pracoval najmä pre Felliniho a bratov Tavianiouvcov, textár Gino Paoli a americký hudobný skladateľ Bill Conti, autor hudby k seriálom Dynastia a Falcon Crest.

Hudobný program na podporu Duna TV

Klasické árie svetovej opernej literatúry v interpretácii popredných maďarských sólistov, dieťa Bélu Bartóka, Ferencu Lisztu, Zoltána Kodályu, ale aj Ludwiga van Beethovena, Johanna Brahmisa, Wolfganga Amadea Mozarta či Franza Schuberta v podaní špičkových maďarských koncertných umelcov, Bartókovo kvarteto a Komorného orchestra F. Lisztu, ako aj prehliadka klenotov maďarskej ľudovej hudby v interpretácii nielen domácich, ale aj zahraničných súborov bude súčasťou mamutieho hudobného programu, ktorý satelitná televízna spoločnosť Duna TV pripravuje na posledný marcový deň.

Súčasťou 12-hodinového koncertu-maratónu, ktorého jednotlivé časti zaznamenajú od 20. februára, budú aj ukážky populárnych žánrov, viaceré archívne snímky a fragmenty baletného umenia. Jeho vyvrcholením bude večerný gala-koncert za účasti hviezd operného neba, napríklad Évy Mártonovej či Györgya Melisa, ktorý odvysielala Duna TV v priamom prenose.

Cieľom akcie, počas ktorej vystúpi vyše 700 hudobníkov, spevákov a tanečníkov, je získať finančné prostriedky pre Nadáciu Duna TV, ktoré diváci budú môcť venovať prostredníctvom desiatich, na ten účel zriadených, telefónnych liniek.

Väzeň-skladateľom

Za znásilnenie a vraždu na doživotie odsúdeného Brita Davida Priceho na dva večery oslobodia, aby sa mohol zúčastniť na premiére opery, ktorú skomponoval vo väzení.

Tento 34-ročný muž začal písať operu Odyseus v edinburskej väznici po tom, ako ho roku 1984 odsúdili za vraždu svojej priateľky Michele Slaterovej na Deň sv. Valentína.

Podľa vedenia väznice budú odsúdeného na premiére sprevádzať strážcovia, nebude spútaný a bude sa môcť slobodne pohybovať medzi účinkujúcimi a obecenstvom. Okrem toho sa zúčastní aj na poslednom predstavení.

Mnohí z 50-členného súboru účinkujúcich sú študenti hudby a orchester je z univerzity v Edinburhu. Hlavným sponzorom podujatia je bývalý väzeň Jimmy Boyle, ktorý prispel čiastkou tisíc libier. Po odpykaní trestu za vraždu sa stal úspešným sochárom. Jeho drevené sochy obdivovali na minuloročnej medzinárodnej výstave v Edinburhu.

Titul Posol Slovenska

Jedenástim významným osobnostiam a piatim kolektívom, ktoré sa v minulom roku najviac zaslúžili o šírenie dobrého mena Slovenskej republiky v zahraničí, odovzdali 13. februára ocenenie Posol Slovenska. Na návrh svojich čitateľov ho od roku 1993 udeľuje denník Slovenská republika, v tomto roku aj v spolupráci so Slovenskou informačnou agentúrou (SIA).

Medzi ocenenými nechýbali ani zástupcovia hudobnej sféry - nádejná operná sólistka Andrea Danková, Štátny komorný orchester Žilina, ľudová hudba bratov Muchovcov a detský súbor Melódia z Považskej Bystrice.

(Neoznačené materiály sú zo servisu TASR.)

HUDOBNÉ SALÓNY V BANSKEJ BYSTRICI

Prvý medzinárodný festival (15.-22. 3. 1997)

PROGRAM

15. 3.			Klavírný recitál Z. Paulechovej - Štiasnej (Slovensko) <i>J. S. Bach, J. Haydn, F. Chopin, E. Suchoň, J. Brahms</i>
11.00 h	Evanjelický a. v. kostol		
	Slávnostné otvorenie festivalu		
11.30 h	<i>J. S. Bach, J. Gallus,</i> Dievčenský zbor Konzervatória Jána Levoslava Bellu, <i>J. Reubke, J. Guillou</i> Martin Kovařík - organ (Česko)	18. 3.	
16.00 h	Literárne a hudobné múzeum Ingeborg Bachmann (1926-1973) - život, básne a hudba <i>A. Webern, D. Šostakovič, J. Iršai</i> I. Pfeiffer, moderovanie, recitácia (Rakúsko) <i>A. Bärthová - soprán (Česko)</i> Moyzesovo kvarteto (Slovensko)	16.00 h	Thurzov dom Salón z Petersburgu <i>G. Belov, A. Knaifel</i> J. Mirtova - soprán (Rusko), S. Roldugin - violončelo (Rusko)
18.30 h	Thurzov dom E. Bloch (1880-1959) - Z tvorby... A. Jablakov - husle (Slovensko) J. Slávik - violončelo (Slovensko) D. Rusó-Varínska - klavír (Slovensko) Moyzesovo kvarteto (Slovensko)	18.30 h	Literárne a hudobné múzeum "Stretnúť človeka" Dva portréty významných osobností - L. Burlas (1927), I. Hrušovský (1927) M. Tomanová - soprán, D. Turňová - klavír (Slovensko) <i>Besedu vedie L. Červená</i>
16. 3.		19. 3.	
11.30 h	Bohéma klub Ruské romance * <i>P. I. Čajkovskij, S. V. Rachmaninov</i> G. Ovsepian - tenor (Arménsko), S. Tolstov - barytón (Rusko)	16.00 h	Thurzov dom Muzikoterapia - prednáška významného českého filozofa, spisovateľa, hudobníka - Vlastimila Mareka
16.00 h	Rozhlas - Štúdio 1 A. Skrjabin, K. Szymanowski Z klavírnej tvorby J. Iršai - klavír (Rusko), sprievodné slovo W. Malinowski (Poľsko)	18.30 h	Thurzov dom New Age hudba (Česko)
18.30 h	Múzeum SNP W. A. Mozart, M. Kates (1923, Kanada) <i>A. Jablakov - husle (Slovensko), H. David Meyers - hoby (USA), J. Gottdiener - klarinet (USA), A. Irchai - fagot (USA), komorný sláčikový orchester "Virtuózi Bratislavy" - umelecký vedúci A. Jablakov (Slovensko), Ulysses S. James - dirigent (USA)</i>	20. 3.	16.00 h
17. 3.			Literárne a hudobné múzeum Spomienkové popoludnie Š. Jurovský (1912-1963), T. Salva (1937-1996) A. Trgová - soprán, I. Dudová - flauta, D. Turňová - klavír (Slovensko), moderuje - L. Červená
9.00 h	Bohéma klub Európa v škole - konkurz stredoslovenskej mládeže	21. 3.	
12.00 h	Hudobný salón Jána Petrusa Hostia: Nao Higano, soprán (Japonsko), Morris Kates, hudobný skladateľ Odznejú i diela študentov kompozície Konzervatória J. L. Bellu	11.00 h	Univerzita Mateja Bela Hudobné salóny a hudba "dneška" - round table
18.30 h	Robotnícky dom	16.00 h	Thurzov dom Mladí poľskí skladatelia a interpreti z Krakova <i>M. Jablonski, W. Widlak, M. Chyrzynski, M. Mengjiqi, M. Korzeniowska</i> K. Waradzyn - soprán, W. Komsta - klarinet, M. Wozniak - viola, B. Lypik - Sobanic - violončelo, I. Obonska - klavír, J. Pawelec - bicie, Jablonski - recitácia

Národné hudobné centrum - SLOVKONCERT

MAREC 1997

2. 3.	19.00 h	Peter Michalica, husle Dana Šašinová, klavír <i>Program: Stretnutie s Petrom Michalicom</i>
10.30 h	17. 3.	
Bratislava, Mirbachov palác Tomáš Jánošík, flauta Svätopluk Sokol, klavír <i>Program: A. Dvořák, G. Fauré, G. Enescu, M. Ravel, F. Poulenc</i>	19.00 h	SLK Bojnice, LD Mier Dagmar Šebestová-Zsapková, flauta Jozef Zsapka, gitara <i>Program: R. Gnattali, D. Babcock, J. Duarte, A. Piazzolla, F. Borne</i>
4. 3.	19. 3.	
19.30 h	19.00 h	Bardejov - Koncertná sála ZUŠ Hudobná jar Silvia Čáporová-Vizváry, klavír <i>Program: F. Chopin, M. P. Musorgskij</i>
SLK Trenčianske Teplice, Kúpeľná dvorana Marcel Štefko, klavír <i>Program: D. Scarlatti, L. van Beethoven, F. Schubert, F. Liszt, A. Skriabin, M. P. Musorgskij</i>	19.30 h	Hlohovec - Dom kultúry Štátny komorný orchester Žilina Dirigent - Karol Kevický Sólisti - Ján Figura, flauta Vladimír Sýkora, flauta <i>Program: F. Schubert, D. Cimarosa, F. Mendelssohn-Bartholdy</i>
11. 3.		
19.30 h		
SLK Trenčianske Teplice, Kúpeľná dvorana Elena Holíčková, soprán Mária Turňová, soprán Jozef Ábel, tenor Milan Dubovský, klavír Ján Binder, sprievodné slovo <i>Program: Večer s operou a operetou</i>		
13. 3.		
16.00 h		
SLK Sliač, Žiar nad Hronom - sála MsKS		

● Predám Bösendorfer, model II. pancierový, krížový, s anglickou mechanikou v čiernej leštenej skriní. Adresa v redakcii HŽ.

MEDZINÁRODNÝ ÚSPECH

Vďaka sponzorskému príspevku Mifisterstva školstva SR sa mohla 16-ročná poslucháčka Konzervatória v Žiline EVA KAVULJAKOVÁ spolu so svojim profesorom JÁNOM LABANTOM v dňoch 21. 1. - 1. 2. 1997 zúčastniť Medzinárodnej gitarovej súťaže v Krakove - Krynici. V kategórii 16-26 rokov predniesla postupne v troch kolách skladby L. Legnaniho, F. Sora, J. Turinu, A. Piazzolu, H. V. Lobosa, A. Barriosu, M. de Fallu a ďalších autorov na pozoruhodnej technickej i muzikálnej úrovni, čo jej vynieslo postup do finále, kde získala 3. miesto za Huguensom Kolpom (Belgicko) a Annou Pietrzak (Poľsko). 26 súťažiacich v tejto kategórii hodnotila 8-členná medzinárodná porota pod vedením p. Balauska (Poľsko). Pekný úspech mladej študentky Evy Kavuljakovej je ďalším dokladom kvalitnej pedagogickej práce pri vyučovaní hry na gitare na Konzervatóriu v Žiline: prof. Ján Labant tu pedagogicky pôsobí 10 rokov, gitara ako hlavný predmet sa tu vyučuje vyše 26 rokov.

DUŠAN LEHOTSKÝ

Slovenská filharmónia

MAREC 1997

Reduta

6. 3. - 19.00 h - Cyklus A 7. 3. - 19.00 h - Cyklus B Slovenská filharmónia dirigent: Róbert Stankovský sólista: Miloš Števo, lesný roh P. Dukas: Učien čarodej C. Saint-Saens: Koncertný kus pre lesný roh a or- chester op. 94 D. Šostakovič: Symfónia č. 7 C-dur "Leningradská" op. 60	sólisti: Jozef Luptáček st., Jozef Luptáček ml., klarinet F. Kramář: Koncert Es-dur pre dva klarinety a or- chester op. 91 W. A. Mozart: Symfónia č. 40 g-mol KV 550
12. 3. - 19.00 h - Cyklus C Slovenská filharmónia umelecký vedúci: Ewald Danel sólisti: Jozef Luptáček st., Jozef Luptáček ml., klarinet W. A. Mozart: Symfónia č. 29 A-dur KV 201 V. Kramář: Koncert Es-dur pre dva klarinety a or- chester op. 91 W. A. Mozart: Symfónia č. 40 g-mol KV 550	20. 3. - 19.00 h - Cyklus A 21. 3. - 19.00 h - Cyklus B Slovenská filharmónia dirigent: Jack van Steen sólista: Ján Slávik, violončelo G. Verdi: Sila osudu - predohra P. I. Čajkovskij: Variácie na rokokovú tému pre vio- lončelo a orchester op. 33 J. Brahms: Symfónia č. 3 F-dur op. 90
13. 3. - 19.00 h - Cyklus A 14. 3. - 19.00 h - Cyklus B Slovenský komorný orchester umelecký vedúci: Bohdan Warchal sólistka: Joanna Madroszkiewicz, husle G. Ph. Telemann: Suita G-dur TWV 55:G 2 "La Bizarre" A. Corelli: Concerto Grosso F-dur op. 6 č. 6 J. Haydn: Koncert G-dur pre husle a sláčikový or- chester Hob. VII a:4 J. F. Fasch: Sinfónia A-dur J. Mysliveček: Kvinteto II Es-dur A. Vivaldi: Concerto G-dur op. 51 č. 4 "Alla rus- tica"	23. 3. - 17.00 h Spevácky zbor mesta Bratislavy Cappella Istropolitana dirigent: Ralf Weikert W. A. Mozart: Don Giovanni - koncertné predvede- nie
15. 3. - 16.00 h - Cyklus R Slovenská filharmónia umelecký vedúci: Ewald Danel	27. 3. - 19.00 h - Cyklus A Slovenská filharmónia dirigent: Aldo Ceccato Slovenský filharmonický zbor zbormajsterka: Blanka Juhaňáková sólisti: Henrietta, Lednárová, soprán Ida Kirilová, alt Ludovít Ludha, tenor Dalibor Jeniš, bas G. Rossini: Petite Messe Solenne

Moyzesova sieň

1. 3. - 19.00 h - Cyklus M Trio Wanderer B. Smetana: Trio g-mol op. 15 M. Ravel: Trio a-mol E. Chausson: Trio g-mol op. 3 (V spolupráci s Francúzskym inštitútom)	5. 4. - 19.00 h - Cyklus K Moyzesovo kvarteto spoluúčinkuje: György Konrád, viola J. Haydn: Sláčikové kvarteto D-dur F. Schubert: Kvartetová veta c-mol op. posth. W. A. Mozart: Sláčikové kvinteto g-mol KV 516
18. 3. - 19.00 h - Cyklus K Musica aeterna umelecký vedúci: Peter Zajiček sólisti: Peter Zajiček, husle Kamila Zajičková, soprán Martina Lesná, flauto traverso A. Scarlatti: Concerto à 7 č. 3 F-dur pre sláčiky a b. c. A. Scarlatti: Lamentazioni per la Settimana Santa Lettione 1 del Mercordi Sancto A. Scarlatti: Sonata a-mol pre flauto traverso, slá- čiky a b. c. A. Scarlatti: Lamentazioni per la Settimana Santa Lettione 3 del Mercordi Sancto A. Scarlatti: Concerto à 7 č. 1 f-mol a b. c.	15. 4. - 19.00 h - Cyklus K Musica aeterna umelecký vedúci: Peter Zajiček sólistka: Kamila Zajičková, soprán "Podoby nemeckého baroka" Ph. H. Erlebach: Ouverture à 5 G. Ph. Telemann: Koncert A dur pre flauto traver- so, violu, sláčiky a b. c. J. S. Endler: Sinfonia d mol J. Ch. Graupner: Ouverture G dur J. S. Stuck: Cephale et Aurore kantáta pre soprán, orchester a b. c. G. F. Händel: Concerto grosso C dur "Alexander's Feast"

Stredoslovenské štátne divadlo Štátna opera Banská Bystrica

MAREC 1997

1. 3. - 18.30 h	Emmerich Kálmán GRÓFKA MARICA (Opereta v troch dejstvách)		RIGOLETTO (Opera v štyroch dejstvách)
4. 3. - 18.30 h	Franz Lehár ZEM ŤSMEVOV (Opereta v troch dejstvách)	22. 3. - 18.30 h	II. PREMIÉRA Giuseppe Verdi RIGOLETTO
6. 3. - 18.30 h	Otto Nicolai VESELÉ PANÍČKY WINDORSKÉ (Opera v troch dejstvách)	24. 3. - 18.30 h	SŠD - Divadlo JGT Zvolen John Steinbeck O MYŠIACH A LUDOCH BOHÉMA KLUB
8. 3. - 18.30 h	Giuseppe Verdi NABUCCO (Opera v štyroch dejstvách)	5. 3. - 18.00 h	KOMORNÝ RECITÁL Laury NAŇOVEJ - flauta, študentky banskobystrického Konzervatória Klavírný sprievod: Katarína Česáriková
11. 3. - 18.30 h	Ilja Zeljenka BÁTORYČKA (Operná smutnohra v dvoch dejstvách) Na projekt finančne prispel Štátny fond kultúry PRO SLOVAKIA)	12. 3. - 18.00 h	PIESNOVÝ KONCERT Jána VACULÍKA, sólistu Štátnej opery B. Bystrica a jeho hosta Klavírný sprievod: Martina KOVÁČIKOVÁ
21. 3. - 18.30 h	I. PREMIÉRA Giuseppe Verdi		

Štátny komorný orchester Žilina

MAREC 1997

6. 3. - 19.00 h	KOMORNÍ VIRTUÓZI Bratislava Alexander JABLOKOV, husle Hartmut PREMENDRA MAYER, violončelo (Nemecko) Umelecký vedúci: A. Jablakov A. Vivaldi: Koncert pre husle a sláčiky a mol op. 3 č. 6 A. Vivaldi: Koncert pre violončelo a sláčiky a mol RV 418 A. Vivaldi: Sinfonia č. 1 C dur Sinfonia č. 2 G dur Sinfonia č. 3 G dur A. Vivaldi: Štvoro ročných období pre husle a orchester	26. 3. - 19.00 h	VELKONOČNÝ KONCERT ŠKO ŽILINA 27. 3. - 19.00 h	Nao HIGANO, soprán (Japonsko) Hana ŠTOLFOVÁ-BANDOVÁ, alt Simon ŠOMORJAI, tenor Peter MIKULÁŠ, bas SPEVÁCKY ZBOR MESTA BRATISLAVY Zbormajster: Ladislav HOLÁSEK Dirigent: Christopher ZIMMERMANN, USA Schubert: Symfónia č. 4 c mol Haydn: Sedem posledných slov Krista na kríži
-----------------	--	------------------	---	---

Zmena PSČ

Prosíme našich čtených prispievateľov, spolupracovníkov a všetky hudobné inštitúcie, aby si v adresá-
roch opravili naše smerovacie číslo, ktoré je

811 08 Bratislava.

V prípade nesprávne uvedeného PSČ dostávame poštu značne oneskorene. Ďakujeme. REDAKCIA